

JAMHUURIYADDA DIMOQRAADIGA SOOMAALIYA

AF SOOMAALI

FASALKA SHANAAD

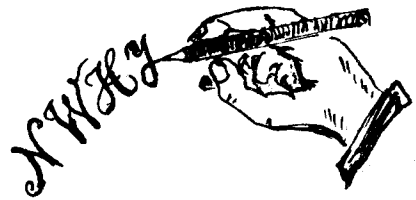
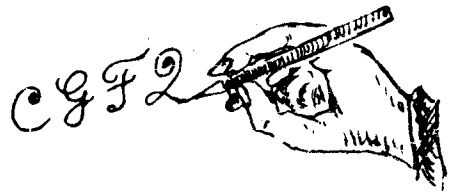
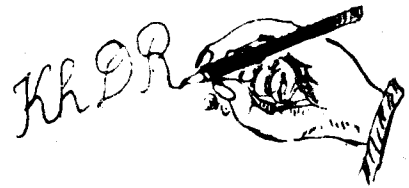
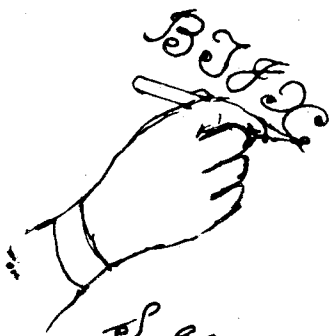
WASAARADDA WAXBARASHADA IYO BARBAARINTA
XAFIISKA MANAAHIJTA

AF SOOMAALI

FASALKA SHANAAD

5

**WASAARADDA WAXBARASHADA IYO BARBAARINTA
XAFIISKA MANAAHIJTA**

TUSMO

	Bogga
Qoraalka farta Soomaaliga	1
Habka maridda jidadka	3
Sagaal nin oo walaalo ah	5
Dunida kale	6
Sidee bay Shinnidu waxa u tartaa geedaha	9
«Boholaha dhexdooda naylaha kaga jiqiiq siisoy ani- ga dheh»	11
Dhakhtar Maajid iyo Cabdalla (I)	14
Dooni iyo Jiheeye	16
Juxaa	20
Kubbada cagta	23
Boqorkii dhegaha dameer lahaa	26
Caqliga wanaagsan	30
Teleefoonka	32
Maalinta haweenka	34
Iska jir	37
Jidadka	39
Guryaha iyo nadaafadooda	42
Iskaa wax u qabso	44
Xilkasnimo	46
Dhakhtar Maajid iyo Cabdalla (II)	49

**Buggan lama daabacan karo lamana guurin karo iyadoo aan
Wasaaradda Waxbarashada iyo Barbaarinta laga helin oggolaansho**

**Waxaa lagu daabacay Madbacadda Qaranka
Xamar, 1977.**

H O R D H A C

Buugagga Af Socmaaliga ee Dugsiyada Hore (I-VI) waa kuwo qoriddooda lagala kulmay dhibaatooyin gaar ah; hase yeeshee, waa kuwo, haba koobnaadeene, ka jawaabaya ujeedooyinka laga leeyahay barashada Afka.

In kasta oo barashada afafku ay ka unkanto dhegaysiga. hadalka, akhriska iyo qoraalka, haddana waxa jirta in uu af waliba leeyahay waxyaabo isaga u gooni ah. Qorayaasha buuggani iyaga oo taas maskaxda ku haya, isla markaa tixgelinaya waxyaabaha badan ee ay afafku wadaagaan, ayay isku dayeen inay buuggan geliyaan Wixii iyo intii ardayda hecrakan loo dhigi lahaa.

Afarta qaybood ee afka (dhegaysi, hadal, akhris iyo qorid), ee lagu tilmaamo awoodaha salka ah, barashadoodu sidan uma kala qodqodna. Waxana dhici karta in afarta qaybood cashar qura carruurta lagu wada baro. Sidnas awgeed ayayna u suurtoobayn in la kala saarsaaro awoodihii afka ee la rabay in carruurta la baro oo la yiraahdo xisaddan waxa ilmaha la barayaa «dhegaysi» ta dambana «akhris».

Iyada oo ay taasi jirto, ayaa haddana kolleyba loo baahan yahay in loo qaybiyo manhajka ama buugagga Afka qaybo u fududeeya macalinka jaangooynta iyo raacidda tusaalooyinka ku dhigan.

Waxa aannu mahad ujeedinaynaa Ismaaciil Muuse Nur, Maryan Weheliye Barre iyo Axmed Cabidllaahi Boqorre oo buuggan qoray, dadkii sawirrada u sameeyey iyo kuwii garaacay.

Waxa kale oo mahad leh Wakaaladda Madbacadda Qa-ranka oo suuragelisay in uu buuggani si dhaqso ah u daabacmo.

(Bashiir Faarax Kaahiye)

Maamulaha Xafiiska Manaahijta

Casharka Koowaad

QORAALKA FARTA SOOMAALIGA

Miraha kacaankii dhashay 21kii Oktoobar waxa ka mida Qoraalka farta Soomaaliga. Talaabadaas geesnimada lagu tilmaami karaa, waxay u noqon doontaa ummadda Soomaaliyeed furihii horumarka waxayna hubaal la iman doontaa ilbaxnimo gaartay dadka oo dhan.

Maalin barakaysan 21kii Oktoobar, 1972 ayaa madaxwaynaha Jumhuuriyada Dimoqraadiga ee Soomaaliya, Jaalle Sarreeye Gaas Maxamed Siyaad Barre, ku dhawaaqay in loo doortay xuruufta «Laatiinka» in lagu qoro farta Soomaaliga waxa kaluu sharxay sidii loo gaaray go'aankaas iyo asbaabihii loogu doortay «Laatinka» in lagu dhigo farteenna.

Dhawaaqaas oo ay in badan u dhaga taageyeen dadku, waxa lagu baaqay sannadguuradii labaad ee kacaanka. Halkaas ay dadweynaha soomaaliyeed oo dhani u riyaaqeen, kuna soo dhaweeyeen qalbi furan, farax iyo faanfaan. Dadweynahaas go'aanka la dhacay kumay koobnayn oo qura kuwa ku dhex nool Jumhuuriyadda Dimoqraadiga ee waxa iyaguna la dhacay Soomaalida faraha badan ee ku nool Gobollada shi-sheecyuhu gumaysto.

Mar alla markii la soo saaray farta waxa la siiyey muddo saddex bilood ay ku bartaan farta cusub shaqaalaha dawladda iyo ciidamada qalabka sidaa; si rasmi ahna loogaga shaqeeyo xafiisyada dawladda. Waxa meel walba laga furay casharo degdega isla markaana waxa la daabacay buugag ay hore u diyaariyeen Guddiga Af Soomaaligu. Waxa kaloo idaacadda laga sii daayay barnaamijyo cashar ah oo ku saabsan sida farta loo baranaayo. Sidoc kalana Jaraa'idka waxa lagu daabacay xuruufta iyo shaqallada ay farta ka kooban tahay. Casharo isdabajoogana waa lagu soo qori jiray. Talaaboyinka oo dhan waxa loola dan lahaa in shaqaalaha dawladda iyo dadweynaha loogu hawl yareeyo dhigista Afka hooyo, loona dareensiiyo nidaamka uu u dhigan yahay Afkoodu.

Talaabooinkaas cadcad ee kacaanimada ah ayaa lagaga gudbay dhibaataadii Afka iyo doodihii faraha badnaa ee faa'ii-

dada yaraa ee 80ka sanno ay wadeen maamulkii isticmaarku iyo kii ka dambeeyey ee musuqmaasuqa.

Markii saddexdii bilood ee waxbarashadu dhamaatay ayaa, bishii janaayo badhtameedii 1973, si rasmi ahaana af soomaaliga loo soo geliyay qalabka maamulka dawladda. Taaasoo lagu badalay saddexdii af ee Ajnabiga ahaa (talyaani, Ingiriisi iyo Carabi) oo lagaga shaqayn jiray dalka 10kii sano ee u dambeeyey. Wargayskii u horeeyey ee dawladduna wuxu ku soo baxay Af Soomaali; «Xiddigta Oktoobar» janaayo 21kii, 1973; isla markaana waxa dugsiyada hoose lagu bilaabay barashada Afka hooyo.

Layli :

I. Ka jawaab su'aalahan :

- 1) Goormuu dadku u baahday inuu far yeesho ?
- 2) Goormaa Af Soomaaliga fartiisa la qoray ?
- 3) Intii aan Afka la qorin dhibaatooyin badan baa innaga haystay xagga far la'aanta maxaa ka mid ahaa?
- 4) Dad baa ku dooda in qofka ingiriisi ama talyaani yaqaan inuu ka aqoon badan yahay ka soomaaliga yaqaan. Fikradaa maxaad ka qabtaa ?
- 5) Sheeg inta cod ee far soomaaligu ka kooban yahay?

II. Ereyadan hoos ku qoran kuwa la macna ah keen Tusaa-le: daar, sar, aabo, waji, tuwaal, kabriid, siray, curyaan, kuwaa, dhibaato.

III. Curis :

Waxad ka sheekaysaa maalintii ay kugu darayd ee ku soo martay intii aad dunida ku noolayd.

HABKA MARIDDA JIDADKA

Magaalooyinka waaweyn ee Soomaaliya, sida Xamar, Hargeysa iyo Kismaayo oo kale, waxa ku yaalla jidad badan oo weliba dhismahoodu yihiin nooca ugu dambeeya, waxaase jirta in Xamar oo ah Magaalo madaxda Soomaaliya, ay leedahay jidadka ugu waaweyn, uguna dhaadheer, haddii loo eego kuwa ku yaal magaaloyinka kale ee Soomaaliya, sababta oo ah, waa magaalada ugu baabuur iyo dadba badan.

Si nabad-gelyada jidadka loo ilaaliyo, shiilalka ka imaan karana looga hortago, waxa dalka oo dhan guud ahaan, gaar ahaanna Xamar loo dejiyey xeer tilmaamaya habka maridda jidadka.

Qodobka saldhiga u ah xeerkaas, waxa weeye kan u tilmaamaya baabuurta iyo dadka lugaha ku socda habka wanaagsan ee laga doonayo in ay raacaan. Qodobkaasi waxa uu baabuurta farayaa in ay jidka ka maraan dhanka midigta, dedka lugaha ku socdaana dhanka bidixda.

Si loola socdo habka maridda waxa loogu talagalay agaarka jidadka calaamado muujinaya sida la doonayo in jidka loo maro. Calaamadahaas waxa ka mid ah kan tilmaamaya marka uu jidku xiran yahay, oo waxa u calaamad ah «joogso».

Waxa jidadka waaweyn ee magaalada Xamar mid walba geeska kaga yaal nal weyn (nalka nabadgalyada jidka) Nalkaasi waxa uu leeyahay laba midab, waxayna tilmaamayaan habka maridda jidadka : midab cagaaran, iyo mid cas, midabka cagaaran marka uu ifo waxa uu jidku u furan yahay oo gudbi kara baabuurta oo qura.

Waxa la rabaa in dadka baabuurta wadaa ay aqoon u yeeshaan xeerka nabad-gelyada jidadka, ka digtoonaadaan baabuurta ka horraysa iyo kuwa ka dambeeya, ogaadaan in ay jidka ka leeyihiin dhanka midigta. Waa in aan hoonka baabuurta laga dhawaajin marka la ag marayo cusbataalada iyo dugsiyada agtooda. Dadka lugaynaayana waxa habboon in ay bartaan asluubta jidka loo marayo iyo sidii uu u ilaalin lahaa

xeerka jidadka u dejisan.

I. Ka jawaab

- 1) Dadku jidka baabuurta xageebay ka maraan ?
- 2) Adiga oo damacsan in aad jid ka tallowdid haddii uu nal casi kuu soo baxo maxaad samayn lahayd ?
- 3) Inta aanad jidka ka tallaabin maxaa habboon in aad samaysid ?
- 4) Meelaha ay «joogso» ku qoran tahay, ma qofkaa istaagaya mise baabuurta ?
- 5) Baabuurku marka uu leexanayo maxaa lagu gartaa?
- 6) Askarta jidadka maxay qabtaan ?
- 7) Waxaad casharka ka soo saartaa erayada ay isku macnaha yihiin erayada hoos ku qorani :
doogo, hareeraha, bidhaamo.
- 8) Maxaa loo diidayaa dhawaaqa hoonka dugsiyada iyo cusbutaallada agtooda ?

II. Erayadan weero soo geli :

Ifo, ganaaxay, talagalay digtoonaa, asluubta, gef.

III. Curis ka qor mawduucyadan hoos ku qoran mid ka mid ah:

- 1) Shiil baabuur;
- 2) Ugaarsi;
- 3) Cayaaraha Soomaalida mid ka mid ah sida loo cayaaro.

Casharka Saddexaad

SAGAAL NIN OO WALAALA AH

Sagaal nin oo walaalaa sideennaas

Siddeed isku bah tahay sidiinaas

Ninkuna bah gaar yahay sidaydaas

Siddeeduna ninkii siri sidiinaas

Ninkuna sirtii garan sidaydaas

Haddaynu isa siri siddeenaba

Mayska kala tagnaa siddeedaba ?

L a y l i s :

Waxa tiriyay gabaygan sayid Maxamed Abdille Xasan.

U fiirso erayada ka kaca xarafka «S».

Halkay kaga jiraan sadar walba ?

Gabaygan ma ka garan kartaa inuu ninka tiriyay aqoon gaara u leeyahay Afka; erayadana siduu rabo ugu adeegan karo ? Ina cabdulle Xasan wuxuu hodan kaga dhigay Afkiisa hooyo suugaan dhaxal gal ah astaamooyin gaarana leh. Wuxu la tartami karaa Hoobalada waaweyn ee Adduunka.

Casharka Afraad

DUNIDA KALE

Axmad fasalka wuxuu soo galay isagoo yaaban; gacantana ku sita wargeyska Xiddigta Oktoobar. Kursigiisii ayuu ku fadhiistay, markaasuu ku hadaaqay, intay meel dheer indhihiisu qabsadee, «waa wax yaab badan».

Axmed oo fikir dheer ku maqan markay arkeen ayay saaxiibadii ku soo urureen. Intuu cabbaar ka aamusanaa ayuu yiri : «saaka waxa jariidada ku soo baxay maqaal cilmiya oo xiisa gaara inoo leh», wargeyska ayuu kala bixiyay markaasuu waydiistay inay aad u dhageystaan waxa u akhriyaayo.

Cunwaanka oo far waaweyn ku qornaa wuxu ahaa «Dunida Kale». Intuu akhriyaayay maqaalka waxa ku soo ururay ardaydii fasalka oo dhan. Isagoo weli akhriyaaya Axmed maqaalkii ayaa macallinkii soo galay fasalka; waxa farxad gali-say sida wanaagsan ay u dhegaysanayeen Axmed iyo xiisaha ka muuqday wajiyadooda. Isagoo oon ka dhexgalin akhriska ayuu sugay intuu Axmed dhamaynaayay akhriska. Markuu dhammeeyay ayuu macallinkii yiri maanta waxaynu ka hadalynaa maqalkan Axmed inoo akhriyay oo ku saabsan cil-miga loo yaqaan xiddigiska iyo sahanka loogu jiro dunida kale. Culimada saynisku waxa ay waayadan dambe aad mashquul ugu yihiin xiddigiska. Waxay aad uga doodaan in laga heli karo dunida kale wax nolola oo u dhiganta nololaha ku abuurran dunida aynu ku nool nahay innagu, ama in loogu tagi karo maareeyayaasha kale wax nolola noocay doontaba ha ahaatee.

Maareeyayaasha waa ka mid dunida aynnu ku noollahay waxayna giddigood ku wareegaan Qorraxda. Wax badan lagama aqoon maareeyayaasha waayadii hore, hase yeeshee, sannadahan dambe ayaa iyadoo la isticmaalaayo farsamada cusub ee sayniska in badan laga ogaaday.

Maareeyayaashu waa sagaal, waxanay yihiin : Dhulka, Maaris, Meerkaari, Finse, Satayr, Jubitar, Uraanas, Nebbuun, Buluuto.

Culimada waxay sheegayaan in maareeyayaasha ugu wada yaryahay Meerkaari, annu lahayna atmosfer, kulaylkiisu-

na aad u badan yahay sidaa darteedna ayna nololi ka suurtoobi karin. Waxay culimada yiraahdaan Maaris ayaa ugu dhow wax nolola. Maaris dhulkeena ayuu u dhow yahay, biyo lagama helo, hase yeeshee, baraf ayaa ku dul samaysma cirifyadiisa, xilliga xagaaga ayuu barafku dhalaalaa halkaana waxa ka dhasha biyo, waxase ku yar hawadan loo yaqaan oksijiin oy noloshu u baahantahay. Waxay u maleeyeen culimada qaarkood in ay ka muuqato nolol khudradeed astaamaheed. Maareeyayaasha kale aad bay u qabow yihiin rajana lagama qabo haba yaraatee inay leeyihiin nolol xayawaan.

Sahanka maanta loogu baxay Maaris wuxu ka mid yahay kuwii taxnaa ee haatan ka hor bani-aadamku ugu bixi jireen dunida kale, si loo soo kororsado waaya aragnimo, runtana aynu uga ogaanno Adduunka aynu ku noolnahay iyo kuwa kaleba.

I. Ma run baa mise waa been?

- 1) Maareeyayaashu iyagaa qorraxda ku wareega;
- 2) Maareeyayaasha ka ugu yar waxa la yiraahdaa Maaris;
- 3) Meerkary korkiis waxba kuma noolaan karaan;
- 4) Maaris atmosferkeedu oksojiin buu leeyahay;
- 5) Dhulka, Maaris, iyo Meerkary way ka kululyihiin blaanteyada kale oo dhan.
- 6) Qorraxdu iyada ayaa dayaxa ka weyn;
- 7) Dayax gacmeedku ugu horreeyay waxa diray dawladada Ruushka;
- 8) Dayaxu iftiin u gaar ah ma laha.
- 9) Atmoosfeerka iyo cimiladu waa isku mid.
- 10) Dhulku isaga ayaa dayaxa ku wareega.

II. Astaamee hadaladan hoos ku qoran:

- 1) Juuba waa hudheel weyn oo ku yaal magaalada Muqdisho.

- 2) Maaris meerkari iyo Fenis waxay ka mid yihiin blaanteyada qoraxda ku wareega.
- 3) Sayid Maxamed Cabdulle Xasan wuxuu abaa nin wad-dani ah taasi waxa inoo caddaynaya dagaalkii mudda-da dheer socday ee uu kula dagaallamayay gumeysta-yaashii inna gumeysan jiray, kuwaas oo ay ka mid-haayeen Ingiriiska Talyaaniga iyo Axmaarada; kow iyo labaatan sannadood ayuu Sayidku la dagaallama-yay nimankaas gumeystayaasha ah.
- 4) Maxamed saaka ayaa la dhigay Isbataalka weyn ee Xamar ka dib markii uu ku dhaawcmay shil ka dha-cay laba baabuur oo isduqeeyay.
- 5) Aniga aad-baan u aqaan soomaaliga, Fransiiska, Ca-rabiga iyo Talyaanigaba.

Casharka Shanaad

SIDEE BAY SHINNIDU WAX U TARTAA GEEDAHA

Bal hareerahaaga eeg maalin gu' ah. Waxaad arki shinnu yeeraysa, meel walba waxa kaloo laga yaabaa inaad aragtid kooxo badan oo balanbaalisa oo dhinac kasta duulaysa.

Waxay u egyihiin inay wax ay qabtaan la'yihiin. Hase yeeshee, shinnida, balanbaalista iyo cayayaanka kaleba si-day dhabta tahay waa mashquul Shaqadoodu waxa weeye inay ururiyaan cunno.

Inta ay cunnada ururinayaan ayay shaqo weyna u qabanaan geedaha. Faxal ayay ka qaadayaan geed oy u qaadayaan geed kale.

Ubaxu hal ujeedo oo kaliya ayuun buu leeyahay inuu sameeyo midho si u tarmo geedo badan oo kale. Midabka, urta, iyo qaabka ubaxa waxay giddi u samaysan yihiin si ay u sameeyaan midho. Midabka iyo urtu waxay ubaxa u soo jiidan cayayaanka. Qaabkiisuna waxay u hawl yaraysaa cayayaanka inay ubaxa ka caawiyaan mira soo saaridda.

Laba qaybood oo waaweyn ubaxa ka midihi waxa weeyi «Dhuun uubo' iyo faxal sidaha»

Dhuun ubu gunteeda waxa ku jira miro yaryar oo aan weli diyaar u noqon inay karaan. Waxa la yiraa, «Ugxan» faxal sidaha korkiisa waxa ah «Faxal», faxalkaas oo mid ka midihiba aad u yaryahay oonad arki karayn.

Ugxanta iyo faxalka midna kalidii ma kori karo oo ma noqon karo geed. Marka ay labadoodu isu yimaadaan ayaa midhaha yaryari diyaar u yihiin inay baxaan (koraan).

Sidee bay hadaba faxalka u soo gaaraa oo ugu yimaadaa ugxantu. Dhuun ubbo korkeeda waxa laga helaa «Sibiisha» waxa weeyi goob dhegdheg badan oo faxalku ku soo dhaco. Sibiishu kama weyna musmaar dabaadii. Halkaas yar baa la rabaa inuu abbaaro mid yar oo ka mida faxalka, waxa waliba intaa dheer, waxa la rabaa sibiisha in la abbaaro waqtiga ku habboon oo uu abbaaro faxal ku habbooni. Xabuubka uu faxalku ka samaysan yahay noloshiisu aad bay u gaaban tahay. Waxa

la rabaa inuu ubax ka tago oo mid kale hawshii faxdidda kula dhameeyo muddo saacada ama laba saacaddood oo qura.

Geedaha intooda badani waxay u baahan yihiin si ay u tarmaan faxadida gudubsan. Taas macnaheedu waxa weeyi in faxalku hal geed uu gaaro ugxanta geedka kale oo ay isku nooc yihiin Labada ubax waxay isu jiri karaan laba hiish ama waxay isu jiri karaan dhawr mayl.

Shinnida malabka waxay faxalka ugu isticmaataan cunno ay siiyaan carrurtooda.

Marka ay faxalka urursanayso waxa kaloy hawl weyn ka qabataa isfaxdidda geedaha. Shinnidu waxay leedahay timo ad-adag oo loo yaqaan, «Kiishka» waxanay timahaas ku leeyihiin lugahooda. Shinnidu timaha dhexdooda ayay waxay ku ururisaa faxal ku laban yahay dhabaq. Markuu faxalku ururo waxa samaysma wax u kuusan sidii kubad yar. Bal u fiirso shinni ururinaysa faxal, si hawl yar baad u arki kartaa kubadahaas ha ahaatee faxalka oo dhammi ma fuulo «Kiishka faxalka» qaar ka mid ihi waxay ku dhegdhegaan dhabarka iyo madaxa shinnida. Markaas ayay shinnidu ku reebtaa geedaha kale ay soo booqato.

Midabka iyo urta ubaxa waxay ka caawiyaan shinnida sidii ay u heli lahayd dhabaqa ay raadinayso, si ay cunno uga dhigato. Dhabaqu waa biyo sonkora oo dhibic-dhibic ugu samaysama ubaxa gudihiiisa. Shinnida waxay ka samaysaa dhabaqa malabka. Hase yeeshee, si ay dhabaqaas macaan u hesho, shinnidu waa inay «faxashaa ubaxa».

Ma run baa mise waa been

I. Su'aal walba qunyar u akhri. Haddii ay run tahay waxaad qortaa R. Haddii ay been kula noqotana qor B.

- 1) Shinnida, balanbaalista iyo cayayaanku shaqo badan ma qabtaan waqtigana waxay ku dhameeyaan ciyaar.
- 2) Shinnida iyo cayayaanka shaqadoodu u weyni waxa weeye inay guraan cunto.
- 3) Shinnidu kas iyo ogaan bay wax uga tartaa isfaxdidda geedaha.

- 4) Ubaxu ujeeddada weyn uu leeyahay waxa weeyi inuu soo saaro ubax udgoon oo qurux badan.
- 5) Midabka urta iyo qaabka ubaxa waxa loogu tala galay inay qayb ka qaataan soo saaridda miraha.
- 6) Dhuun ubbo iyo faxal siduhu waa laba qaybood oo ka mida qaybaha ubaxa.
- 7) Faxalku waa goob dhegdheg badan oy sibiisha ku soo dhacdo.
- 8) Geedaha intooda badani si ay u tarmaan uma baahna faxdida gudubsan.
- 9) Shinnidu isma oga marka ay hawl ka qabanayso isfaxdidda geedaha.
- 10) «Kiisha Faxalka» miraha ku jiraa waa kuwa ka qayb gala isfaxdida geedaha.

II. Sawir Ubax :

Ku muuji magacyada soo socda. Marka ka dib sharax mid walba shaqadu qabto.

Dhuun, ubbo, faxal, sibiil, faxal sidaha, ugxan, ugxan sida, habaq. Haddii aad dhibaato kala kulantid la kaasho macalinkaaga sayniska.

III. Xayawaanka hoos ku qoran siday u kala cumri dheer yihiin u kala hor mari: geela, bisadda, eyga, dameerka, ariga, lo'da, fardaha, maska.

IV. Meelaha bannaan xiriiriyaashan ku buuxi:

Hase yeeshee, ama, iyo, waayo, inkasta, sida daraadeed.

- 1) Axmed wuu soo shaqa tegey saaka . . . . . oo uu aad u jiranaa.
- 2) Buuggagii . . . . . qalinkaygiiba waan soo illaaway.
- 3) Maanta aad baan u gaajoonayaa . . . . . saaka ayaanan soo quraacan.
- 4) Maxamed wax barashada aad buu ugu liitaa . . . . . wuu dabecad wanaagsan yahay ?
- 5) Casha . . . . . Cali midkood ayaa berri kuu iman doona.
- 6) Faaduma waa inan edeb badan . . . . . hooyadeed iyo aabaheeduba way jecelyihiin.

Caaharka Lixaad

«BOHQLAHA DHEXDOODA NAYLAHA KAGA

JIQIIQ SIISOY ANIGA DHEH».

Maalin ayaa dawaco dhurwaa ri ka xadday oo ka cuntay. Si aan loo ogaan, loona garan bay samaysay. Waxay u tagtay gorayo geed harkii huruda. Inta ay si tartiiba ugu dhawaatay ayay subagii iyo xayrtii ridii ay cuntay afka ka marisay. Dhurwaagii Rida lahaa dawacadii ayuu tuhmay. Wuxuuna ku yiri : «Dayooy ma adigaa Ridii iga cunay?». Dawacadii ayaa tiri: «Maya! Allahay ka alla. Anigu ri kaama cunin waxaanse u malaynayaa in ay gorayadu cuntay maxaa yeelay afkay subag ku leedahay».

Markii ay gorayadii dambigii qiran weydey ayay saddexdoodii is raaceen waxay u tageen libaax, waxayna weydiisteen inuu u gar qaado. Libaaxii ayaa yiri: «Waa in god dheer oo ballaaran la qodaa, dabna lagu shidaa, dabadeed laga boodaa, qofkii dambiga galay isaga ayaa ku dhici oo halkaas ku qur waayi». Libaaxii ayaa ugu hor booday isaga oo oranaaya:

«Qaalmo salsaloogan oo seere daaqa sibirta uga dhacow aniga dheh».

Dhurwaagii ayaa isna booday, isagoo oranaaya :
«Mandharaari geel madaxa ku duubtow aniga dheh».
Gorayadii ayaa booday, iyada oo oranaysa:

«Habar dugaagoo dhan ugu dheeraysow, gorayo suul dheeray aniga dheh».

Markii la gaaray dawacadii ayay tiri: «Saaxiibayaalow, anigu waan xishoonayaa, nabar ayaa hoosta igaga yaal ee ha i eegina markaan boodayo.» Markay giddigood sii jeesteen ayay godkii hareer martay oo tagtay dhinacii kale. Iyadoo u dhutinaysa sidii qof soo booday bay tiri: «Boholaha dhexdooda naylaha kaga jiqiiq siisoy aniga dheh. Libaaxii sirtii dawacada, wuu gartay wuuse u dambi dhaafay. Hase yeeshee dhurwaagii buu talo siiyay oo ku yiri: «Waa inaad baraa sidaad u illaashan lahayd xoolahaaga».

Layli :

Ma run baa mise waa been.

- 1) Dhurwaa baa ri dawaco ka xaday;
- 2) Gorayadu hilibkii rida wax bay ka cuntay;
- 3) Dawacadu gorayada way masabidaysay;
- 4) Dawacadu markii ay ka boodaysay godka waxay tiri: «Habar dugaag oo dhan ugu dheeraysay dawaco suul dheer aniga dheh».
- 5) Dawacadu haddii ay godka ka boodi lahayd way ku dhici lahayd.

II. Dawaco sheekooyinka Soomaalida qayb weyn ayay ka ciyaartaa, tiraba dhawr sheeko oo iyada ku saabsan ayaynu ku soo qaadanay buugagii hore. Hadda ka jawaab weydiinahan:

- b) Immisa sheeko oo dawacada ka hadlaya ayaynu ku soo qaadanay buugagii hore ?
- t) Sheekooyinkaasi maxay innoo muujinayaan in ay dawacadu tahay?
- j) Sheekooyin kale oo dawacada ku saabsan ma sheegi kartaa ?
- x) Immisa magac bay dawacadu leedahay ?

III. Earayada hoos ku qoran macnahooda sheeg.

Mandharaari, saloogan, seere, sibir, siray, dafiray.

IV Erayada hoos ku qoran kuwo ku lid ah keen.

Cudur, qaalin, dhiirriyay, dhib, il adayg, qaali, heshiis, baraar.

Casharka Toddobaad

DHAKHTAR MAAJID IYO CABDALLA (I)

Dhakhtarkii caanka ahaa ee sayniska, Dhakhtar Maajid, ayaanu kulanay kaddib markii aanu ballannay laba casho hortood. Markii uu i salaamay ayuu Dhakhtar Maajid i weydiiyey, «Cabdulle Xaddii, diyaar ma tahay?» Waxan iri: anigoo calool adaygaaya, haa, diyaar baan ahay. Baqdin iyo walaac midna iguma jiro.»

Dhakhtarkii baa yiri: «haddii ay tijaabadu fashilanto si dhakhsa ah baan u joojinayaa». Markaasaan iri: «oo hadday sidaasi dhacdo miyaan waayayaa shantii kun ee shilin ee aad igu ballan qaaday? «Haa waad waayeysaa. Haddii aynu ku gulaysananose markiiba waad helaysaa» ayuu Maajid igu jawabay.

«Haddii aan dhintana?».

«Taasi labadeenaba waa inoo guuldarro.»

Qolka aanu ku jirney waxa yiil sanduuq dheer oo quraarad ka sameysan; nalna wuu ku xirnaa, sanduuqa aad buu u dhalaalaayey ama u wirwiraayey, sanduuqa dhinac walba waxa kaga wareegsanaa waayiro ama silig fara badan iyo qalab kale oo kala duwani; si loo fahmaana ay aad u adag tahay. Sanduuqaasi wuxu ahaa kii loogu tala galay in la igu rido si uu jirkaygu u suuriyo naftayduna u hogato. Sida mallay baraf lagu dhex ridey oo geeri iyo nolol u dhexeeya.

Dhakhtarkii baa istaagay oo badhan yar oo elektrika, dawanna ku xiran yahay hoos u cadaadiyey. Isla markiiba waxa degdeg u soo ururay kaaliyayaashii Dhakhtarka iyo dad badan oo kale. Markaasuu Dhakhtarkii hadal yar oo gaaban oo uu jitaabada fikrad kaga bixinaaya jeediyey.

Wuxu yiri: «waxaad ogtihiin in xayawaanka qaar ka mid ah, waqtiga jiilaalka (abaarta) inay suuraan ama hogtaan oy hurdo dheer galaan. Halkaas oy abaaraha kaga baxsadaan. Xaalkoodu waqtigaas nolol iyo geeri midna kuma sugna. Guga markay tahayna noloshoodii caadiga ahayd bay ku soo noqdaan. Aniguna waxan isku deyey inaan sameeyo san-

duuq dadku dhex galo oo u suura galiya inay hogtaan ama suuraan sida xayawaanka kale. Jaalle Cabdulle Xaddii oo ah ninkan agteyda taagan, ayaa iiga tabarucay, ama ii ogolaaday inaan isaga ku tijaabiyo. Waxa laga yaabaa, inaad isweydii-saan muddada tijaabada qaadan doonto, iyo inta Cabdalla hurdi doono. Taas ma sheegi karo waxaanse rajaynayaa inay hirgasho waqtiguna dheeraado. Haddayse todobaad kali ah qaadato waxay noqonaysaa tacabkhasaar. Waxase laga yaabaa inay lix bilood ku dhamaato; waqti intaa aad uga badan inay qaadataana waa arrin suurtoobi karta.

Hase yeeshee, waxa nasiib wanaag ah, in Jaalle Cabdalla ogolaaday inaan tijaabada waqti go'an loo qaban».

Waa run, lix todobaad, lix bilood, iyo lix sannadood intaba diyaar baan u ahay». Ayaan ku jawaabay, intaan hadalkii dhexda kaga soo booday.

«Uma baahnin inaan tijaabada hadalkeeda ku soo dheeraano. Iminka iyo haatanna waynu bilaabaynaa». Dhatar Maajid baa yiri.

Intaan ka sheekayn sidii tijaabadu u bilaabantay, iyo wixii ay ku dhamaatay, waxa habboon inaan ka faalloodo sadabta ii geysay inaan tijaabada ogolaado, dhibteedana aan dusha u rito. Waxa jirtay inaan aan aad u jeclaa oo la orani jiray Samiira. Inantaas oo aan doonaayey inaan guursado, hase yeeshee, i diiday. Sababta ay ugu diiday markii aan weyddiiyay, waxay iigu jawaabtay.

«Inkasta oo aan ku jecelahay, haddana saddex arrimood oo aad leedahay baan kugu diidayaa. Waa tan hore, saboolbaad tahay. Saaboolnimadana kuguma cebsadeene wax himilo ah ood leedahayna ma jiro. Waxaad mooddaa inaad kaaftoon (qaanac) ku tahay sidan aad u nooshahay.

Anigu run ahaan ma rabo inaan fiillo weyn ku noolaado ama fatuurado qurux badan ku temeshleeyo, hase ahaatee, ma jecli inaan arko adiga oo aan innaba isku hawlayn inaad wax horumar ah samayso. Xag cilmi iyo dbinac dhaqaale midnaba». Dabadeedna intii ay waji murugaysan igu eegtay bay tiri : «midda saddexaad aad baad iiga weyntahay, soddon jirbaad tahay, aniguna siddeed iyo toban baan ahay. Sidaas bay da'deenu u kala fogtahay. Waana midda ugu weyn ee aan suura galinayn in aan is-guursanno; aad bay da'deenu u kala fogtahay.»

Casharka Siddeedaad

DOONI IYO JIHEEYE

Warsame iyo abbihi ayaa maalin maalmaha ka mida dooni ka soo raacay magaalada Xamar iyagoo ku socda magaalada Kismaayo. Waxayna ahayd markii ugu horreysay oo Warsame iyo aabbihi dooni ku socdaalaan.

Waxa doonnida la socday kow iyo toban rakaab ah oo aanay Warsame iyo Aabbihi ku jirin iyo laba iyo toban badmaax oo doonnida ka shaqaynaayey. Doonidu mar ay aro crya hore ahayd, ayey ka soo shiiaacday Xamar. Maalintaas oo dhan wuxuu dadkii doonida saaraa ku jiray socdaal raalli geliyey farxadna ku beeray, waayo badda ayaa aad iyo aad u degenayd oo doontu dabaysha iyo waxayaabaha kiciya duufaanta midna lama ay kulmin.

Nasiib darrase waxa dhacday in habeenkii dambe fiidkii uu si lama filaan ah roob lixaad leh u da'ay duufaanna soo kiciyey, isla markaana dabayla xoog badan baa doonidii gilgilay. Dadkii doonida saaraa markii ay arkeen halista ay ku sugan yihiin ayay iyaga oo bisinka boobaaya Ilaahay baryeen oo yiraahdeen «Eebow naga badbaadi khatarka aannu ku jiro, adiga ayaa awoodi karee.»

Marba marka ka dambeeya ayaa roobkii iyo duufaankii sii badanayeen baddiina ay sii kacaysay, waxana dhacday in shiraacii doonida daadihinaayey dildilaacay, takhalkii dooniduna bartanka ka jabay badmaaxyadii iyo rakaabkiiba waxay ka quusteen nolol, waxayna qoondaysteen geeri.

Nasiib wanaagse waxa dhacday in markii la gaaray habeen barkii in roobkii qaaday duufaankiina joogsaday, ka dibna ay baddii degtey oo ay ku soo noqotay sidii ay ahayd socdaalka bilowgiisii. Badmaaxyadii iyo naakhuudayaashii doonida waxay markiiba hagaajiyeen shiraacii iyo dakhalkii. Markii waxkastaba la diyaariyey oo la damcay in la dhaqaaqo ayaa la garan waayey meelaha la joogay oy jehedii luntana.

Markii ay arrimi murugtay ayaa naakhuudihii intuu jebka surwaalkiisa gacanta geliyey kala soo baxay wax saacad la moodo, dabadeedna intuu dhugtay buu ku yiri badmaaxii

shukaanta hayay oo doonida waday «shukaanta ku toosi dhinaca dhabarkaaga ku beegan» jihadaasina waxay ahayd koonfur.

Warsame Aabihii wuxu la yaabay wixii uu naakhuuduhu sameynayey markaasuu wiilkiisii ku yiri: «Aabo waa maxay saacadda uu naakhuuduhu dhugtay, muxuuse u yiri jahadaas doonida ha lagu aadiyo?» Warsame oo ahaa arday dhigta fasalka shanaad ee dugsiga dhexe ayaa aabihii ku yiri. «Aabe saacad ma hayr waxa uu naakhuuduhu dhugtay ee wuxu ahaa Jiheeye.»

«Waa maxay Aabo Jiheeyuhu maxuuse taraa?» Aabihii ayaa weydiyey. Warsame ayaa aabihii ugu war celiyey Aabe, Jiheeyuhu wuxuu ku leeyahay waxtar xagga juqraafiga wuxuuna innoo tilmaamaa jahada aynnu ka rabno dhulka kor-kiisa. Waxana loo baahdaa markaynu jaha wereero sida maanta ina qabsatay oo kale.

Sidaas ayay dabadeed socdaalkii ku wateen iyaga oo ku beegan koonfur oo Kismaayo ku socda.

Waxana jirtay in badduna aad u degenayd.

Soo saar erayga saxa ah :

1) Doonidu waxay ka ambabaxday.

b) Magaalada Kismaayo;

t) Marka;

j) Berbera;

x) Xamar.

2) Dadka doonida la socday waxay dhamaayeen:

b) Afar iyo toban rakaab ah iyo toban badmaax;

t) Afar iyo toban rakaab ah iyo laba iyo toban badmaax;

j) Laba iyo toban rakaab ah iyo laba iyo toban badmaax;

x) Lix iyo toban qof;

kh) (b) iyo (d) labadaba.

3) Duufaanku doonida waxa uu helay :

b) Maalinta ay baxday maalintii ku xigtay duhurnimadeedii;

t) Maalintii ay baxday fiidnimadeedii;

j) Maalintii ay baxday duhurnimadeedii;

x) Maalintii ay baxday maalintii ka dambaysay arornimadeedii.

4) Muddadii uu duufaanku kacsanaa waxay ahayd:

b) Laba maalmood iyo habeen;

t) Afar iyo labaatan saacadood;

j) Laba habeen oo qura ah;

x) Toban saacadood in ka yar.

5) Warsame iyo aabihii Kismaayo waxay u tegeen:

b) Inay soo daawadaan;

t) Marka horeba Kismaayo ayay ku noolaayeen dabadeedna way ku noqonayeen;

j) Nolosha Xamar bay naceen dabadeedna Kismaayo ayay u guurayeen;

x) Lama oga ulajeeddada socdaalkooda.

II. Erayada ay xariijintu hoos marsantahay kuwo la macna ah ama kuwo u dhow keen :

1) Doonidu waxay ku **aaddantahay** koonfur galbeed;

2) Cali saaka aroortii buu **kallahay**;

3) Duufaankii markii uu joogsanwaayey, dadkii doonida saarnaa waxay rumaysteen in ay **toodii dhammaatay**;

- 4) Dawladdu waxay ku tala jirtaa inay jahliga iyo gaa-jada dabargowso;
- 5) Saaka waxan ku fooldhaqday biyo diiran.

III. Erayada qowska ku jira mid weerta aad ugu habboon qaado :

- 1) Saaka jidka waxan ku soo dhaafay islaan (rimman) (uur) leh;
- 2) Hashii markii ay niriqteedii aragtay ayay (qaylisay) (dhawaaqday) (oloshay) (ciday);
- 3) Neefka caanaha badan waxa la yiraahdaa (ayro) (hogol) (ramad);
- 4) Awrka geela loo reebo waxa la yiraahdaa (qoodh) (sumal) (baarqab);
- 5) Markii uu maqlay (qayladii) (shanqartii) (guuxii) gaariga ayuu baxsaday.

Casharka Sagaalaad

J U X A A

Nin la oran jiray Juxaa ayaa meel deggenaa. Degmadaasi xagga koonfureed bad ayaa kaga tiil, galbeedna webi. Juxaa qoys iyo sokeeye kale midna ma lahayn, dadka meeshaas iletgenaa waxay u badnaayeen dad hodan ah. Waxayna lahaayeen beero iyo xoolo badan. Juxaa sabool ayuu ahaa, weli-gii beer ma tacban, xoolana sac ayaa lagu arkay. Hase ahaatee, wuxuu ahaa nin caqli badan, xeeladina u dheer tahay. Juxaa waxaa u caado ahayd inuu aroor hore aqalkiisa ka baxo, dabadeedna ku soo laabto gabal dhicii. Juxaa saciisa ma soofin jirin ee isaga ayaa keligii daaq doonan jiray. Sacu intuu webiga daantiisa shishe tago ayuu wuxuu soo daaqi jiray beeraha ay lahaayeen dadka meeshaas deggeni. Markuu sacii sidaas muddo ku daaqayey, ayay beeraleydii ka war heleen, waxay ogaadeen in sacu maalin walba uu daaqi jiray beerahooda.

Qorrax dhicii dambe markuu Juxa, sidii caadadiisu ahaan jirtay soc laabtay ayaa wuxuu u yimid dad badan oo aqalkiisa hortiisa ku sugaya. Saciina goor hore laga bireeyey. Inkastuu markaa Juxa raalli aanu ka nqon arrintii lagu sameeyey, haddana iskama uu dhigin nin dhibaato loo geystey, wax magdhow ahna haba yaraatee ma u weydiisan nimankii saca ka bireeyey. Hase yeeshee, haraggii ayuu sacii ka siibtay. dabadeedna degmadii ayuu ka dhoofay oo aaday magaalo wax yar u jirtay. Muddo dabadeed ayaa Juxa oo dahab sita degmadii ku soo laabtay. Kolkii la waraystay halkuu dahabka ka helay ayuu wuxuu ku yiri : «Waxan tegey magaalo hargaha aad looga jecel yahay, dahabkanna waxa la iga dhaafsaday sacii aad iga bireyseen haragiisii». Halkii bay dadkii meesha deggenaa oo dhan xoolahoodii ku bireeyeen. Markay tageen magaaladii hargaha dahabka la dhaafsanayay ayay waxay arkeen in aanay kuumi ku fadhiyin. Markaas bay ogaadeen in Juxa been u sheegay. Waxay dabadeed tafo ku goosteen inay Juxa dilaan. Waxay weliba taladooda ku jirtay in si silic iyo saxariir ah loo dilo oo isaga oo nool ay badda ku ridaan. Markay degmadii ku soo laabteen, bay tageen Juxa gurigiisii iyaga oo jawaan weyn sita. Inta ay lugaha iyo gacmaha qabteen bay

jawaankii geliyeen oy ku toleen. Markii ay baddii ku dha-waadeen ayaa mid ka mid ahi wuxuu soo jeediyey inay marka hore soo tukadaan dabadeed iyagoo weysa qaba badda ku ri-daan. Intii ay masaajidka ku maqnaayeen ayaa waxa jawa-ankii arkay, nin xayn ari ah watay markuu warastay sababta uu jawaanka u galay ayaa Juxa yiri : «Aniga waxan la saaxiib ahay duul badda dhexdeeda ku nool oo dahab iyo maal kaleba hodan ku ah. Goor dhaw bay intay i soo doonaan badda igu ridayaan oo dahab badan i soo siinayaan». Ninkii ayaa da-mac galay, wuxuuna weydiistay inuu dahabka la doonto. Ju-xa markii hore wuu diiday, hase yeeshee wuxuu oggolaaday markii uu siiyey xayntii ariga ahayd. Raggii oo digriyaya ayaa meeshii yimid. Jawaankii bay badda ku rideen, iyaga oo aan filayn in nin kale ku jiro.

Muddo markay ka soo wareegtey ayaa waxa mar kale degmadii ku soo laabtay Juxa oo sita dahabkii hore mid ka badan iyo ari. Markaas ayay dadkii amakaag iyo yaab u go-een. Waxaa la is-weydiyey siduu nin dhintay uu mar kale u soo noolaan karaayo. Juxa oo arrimahaas oo dhan ka ja-waabayay ayaa yiri : «Dad badda ku dhex nool ayaa si fiican ii soo dhaweeyey oo dahabkan tirada badan i soo siiyey.» Markay intaa dadkii maqleen bay orod jof isa siiyeen mid walba soo qaatay jawaan irbad iyo dun. Markaasuu jawaa-nadii Juxa afka ka wada tolay. Dabadeedna baddii ayuu ku guray. Sidaas ayuu ninkii Juxa ahaa keligiis ku soo haray degmadii, beerihii iyo guryihii ay dadku lahaayeen u dhaxlay, I. Soo saar erayga saxa ah.

1) Badda degmada waxay ka xigtay :

- b) Koonfur;
- t) Koonfur galbeed;
- j) Waqooyi;
- x) Galbeed;

2) Juxa wuxu ahaa :

- b) sabool;
- t) nin caqli gaaban;

- j) hodan;
- x) tuug;
- 3) Juxa saciisu wuu :
  - b) irmaanaa;
  - t) rimanaa;
  - j) caano badnaa;
  - x) ma sheegi karno.
- 4) Juxa dahabkii uu magaalada kala yimid sida uu ku helay waxay ahayd :
  - b) wuu soo xaday;
  - t) haragii saciisii buu dhaafsaday;
  - j) nin makhaayad jooga ayaa siiyay.
  - x) sida uu ku helay lama caddeyn, hase yeeshee, waxay u dhawdahay in uu cid khiyaamo kaga qaatay.
- 5) Xeeladaha iyo khiyaanooyinka uu Juxa dadka ku samaynayay waxay aad ugu dhaw yihiin kuwii uu samayn jiray ninkii la oran jiray :
  - b) Cigaal Shiidaad;
  - t) Abna-Waas (been-hawaas);
  - j) Wiil Waal;
  - x) Rooble Afdeed.

II. Erayadan kuwa la macna ah ama kuwa ku dhaw u keen: sabool, kallaha, bireeyey, siibay, saxariir, laabtay, duul, ama-kaag, hodan, hanti.

III. Erayada xariijintu hoos marsantahay sheeg macnahooda :

- 1) Markii ay magaalada tageen waxay ogaadeen in ϵ nay harguhu kumi ku fadhiyin;
- 2) Aabbahay wuxuu ii soo diray shaar ay ka dhacayso;
- 3) Taladii uu Cali soo jeediyay aad baanu ugu guuxnay;
- 5) Dawladdu xoolo badan ayay ugu deeqday dadkii ay abaaruhu ku dhaceen.

Casharka Tobnaad

KUBBADA CAGTA

Kubbadda cagtu waxay ka mid tahay cayaaraha Soomaaliya laga dheelo, waana midda loogu jecel yahay. Waa cayaar duq ah marka laga eego xagga taariikhda, waxayna ugu horraantii ka curatay dalka Shiinaha. Hase ahaatee si dhaqso leh ayay u gaartay dadka adduunka intooda badan, gaar ahaan waxay aad ugu fiday dalalka Ingiriiska iyo kuwa Laatiin Ameerika.

Dalka ay aad ugu caan baxday waa dalka Reer Baraasiil oo dadkiisu aad ugu jidboodo, si gooni ahna u tixgeliyo, una daneeyo, waxana dadka reer Baraasiil lagu tilmaamaa in ay kubbaddu u tahay maararowgooda kowaad, wax kaastana ay ka hor mariyaan. Dalkaasi wuxuu nasiib u yeeshay inuu noqdo kii ugu horreeyey ee qaata koobkii kowaad ee adduunka, magaciisana la oran jirey «Riimeet», wuxuuna ku guulastay beratankii 1970kii lagu qabtay magaala madaxda Meesiko. Guushaa waxa Baraasiil u soo hooyey cayaaryahannada ay ka mid yihiin Tostow, Jerisiino, Rifoliino, Jarsoon iyo Beele Cayaaryahannadaas oo ka baaraandegey habka iyo xeeladda kubadda cagta loo dheelo, gaar ahaan Beele. Kaasoo mutaystay magaca «Beele» oo micnihiisu yahay «Dheemanka madow». Waxa kale oo loo yaqaan «Boqorka kubbadda cagta». Beele oo haatan ka fariistay cayaarta wuxuu yahay ninka ugu golol dhalinbatay, waxayna goolashuu dhaliyey sare u dhaafeen, 1,000 gool.

In kasta oo aan cayaar qurxoon lagu gaarayn dalka Baraasiil haddana wax jira dalal badan oo iyaguna heer sare ka maraya kubbadda cagta maantana ku faana inay leeyihiin cayaaryahanno aan ka dhicin kuwa reer Baraasiil, dalalkaasi waxa ka mid ah: Holand, Jarmalka Bari, Bolan, Yugoslaafiya iyo Jarmalka galbeed. Dalka ugu dambeeya waa kii ku guuleys-tay koobkii labaad ee adduunka, magaciisuna ahaa «FIFA» ka dib markii lagu loolamay dalka jarmalka Galbeed sannadkii 1974kii.

In kastoo Soomaaliya aysan weli gaarin dalalka ku xeel dheeraaday cayaarta kubbadda cagta, haddana dadka ca-

yaaraha indha-indheeyaa waxa uu isku raacay inay ka mid tahay dalalka Afrikada Bari kuwa ugu cayaar roon.

Kubbadda cagtu waddankeenna gudihiisa waxay ka mid ahayd waxyaalihii aan markii hore sidaas loo danayn jirin, hase ahaatee maanta heerkeedii sare loo qaaday. Taasna waxa mahadeeda leh kacaankeenna oo ku dedaalay inuu baabi'iyo dhibaatooyinkii hor taagnaa, suuragalna ka dhigay in ay cayaarta kubbaddu si wanaagsan dalka oo dhan ugu fiddo. Taasna waxa marag furaysa fursadda ay maanta u heleen ardayda dugsiyada, dhalinyarada Gobollada iyo kuwa Degmooyinka inay dhexdooda baratamaan, koobab iyo abaalgudiyana kala helaan.

Xamar oo ah magaalo madaxda Soomaaliya aad ayaa looga dheelaa kubbadda cagta waxayna leedahay kooxo badan oo u kala baxa dhawr jaad. Kooxaha waaweyni waxa lagu magacaabaa «A» kuwa yaryarna «B» kuwa ugu hooseeyana «T». Kooxaha waaweyni way badan yihiin waxana ka mid ah: Horseed, Dawladda hoose, Jeenyo, Wagad, Dekedda, Batroolka iyo Gaadiidka. Waxa jirta iyaduna «Kooxda Qaranka» oo ka kooban cayaaryahanno laga soo xulay kooxaha waaweyn kuwa ugu cayaar roon.

Dadka Xamar deggan cayaarta kubbadda aad buu u jecel yahay, markii ay laba kooxood cayaarayaan, dhalinyaro iyo waayeelba way u daawasho tagaan. Koox waliba waxay leedahay taageerayaal had iyo goor dhiirriigeliya. Taageerayashu waxay intaa isku daraan sacab, qaylo iyo mashxarad. Gool markii ay kooxi dhaliso taageereyasha kooxdaasi inta ay is wada taagaan ayay boodboodaan, koofiyadaha, garbasaaraha iyo masarrada kor u tuuraan. Waxay taageerayaashu aad ugu murmaan oo waliba sharad u dhigtaan inay kooxda ay la jiraan guusha raacayso.

1. Soo saar erayga saxa ah.
1. Kubbadda cagta markii ugu horreysay waxay ka soo baxday dalka:
  - b) Talyaaniga.
  - t) Ingiriiska.
  - j) Shiinaha.

- x) **Jarmalka Bari.**
2. **Cayaarta kubbadda cagta dalkeenna waxay ka bilaabatay:**
- b) **Markii aynuu gobannimada qaadanay intii ka dambaysay.**
  - t) **Kacaanka barakaysani markuu dhashay.**
  - j) **Qarnigii sagaal iyo tobnaad.**
  - x) **Qarnigii labaatanaad.**
3. **Koobkii ugu horreeyey ee addunku u tartamo waxa helay:**
- b) **Baraasiil.**
  - t) **Meksiko.**
  - j) **Baraasafiil.**
  - x) **Ingiriiska.**
4. **Cayaaryahanka ugu magac dheer dalka Baraasiil waxa la yiraahdaa:**
- b) **Riimeet.**
  - t) **Jirsiino. Tostow.**
  - j) **Beele.**
  - x) **Jarsoon.**
5. **Koobkii ugu dambeeyey ee dunidu u tartanto waxa la oran jiray :**
- b) **Riimeet.**
  - t) **Rifoliino.**
  - j) **Piifa.**
  - x) **Lama sheegin.**

Casharka Toban iyo Kowaad

BOQORKII DHEGAHA DAMEER LAHAA

Waxa jiri jiray nin magaciisa la oran jiray Miido, Ninkaa-si wuxuu ahaa boqor, wuxuuna xukumi jiray magaalo aad u weyn oo ku tiil webi daantii. Dadka magaaladaasi deggenaa ma jeclayn xukunka boqorkaasi, maxaa yeelay dhibaatooyin badan ayuu u geeyan jiray. Waa mare, dadkaasoo xoolo dhaqato iyo beeralay u badnaa, ayuu cashuur badan ka qaadi jiray. Marka kale, wuxuu dadkaasi ku cadaadin jiray inay sabab la'aan weeraraan oo ay la dagaalamaan dadka deeggenaa dalalka ay soohdimaha wadaagaan, boqorro kalena ay xukumi jireen. Waxaa intaas oo dhan ka darrayd, isagoo jeclaa inuu arko dhiig dad oo uu ku raaxaysto. Wuxuu dabadeed amar ku bixin jirey in toddobaadkiiba mar toban qof hortiisa lagu karbaasho. Markay muddo sidaas ugu dul qaadanayeen xukunkii foosha xumaa ee boqorkii Miido, ayay dadkii maalin dirsadeen koox nabad doonna ah. Markay nabadoonnadii u tageen boqorkii oo ay u sheegeen in xukunkiisa dadku u adkaysan kari waayey, ayuu inta uu kursigii uu ku fadhiyey ka kacay caro darteed dibnaha kolba mid qaniinay. Markii uu cabbaar sidaas sameeyey ayuu wuxuu u yeeray askartiisii kuwii ugu xoogga roonaa wuxuuna ku amray inay odayaashii si fiican u karbaashaan ilaa inta ay afka iyo sanku dhiig ka keenayaan. Sidaasi ayaa lagu laayey nabadoonnadii. Habeenkii ayuu wuxuu seexday isagoo weli caradii hayso. Markuu subaxdii ka soo toosayna wuxuu is arkay isaga oo laba dhegood oo dhaadheeri ka lushaan. Dheghu waxay u eekaayeen kuwa dameerka. Naxdin ayuu la baqtiyi gaaray. Boqo, yaab iyo argaggax ayuu la dhacay, sidee wax u dhaceen buu isweydiyey. Boqorku wuxuu ahaa mid faan jecel, wuxuuna sameeyey si aan ceebta qabsatay loo ogaan. Markaasuu cimaamad weyn madaxa iyo dhegihii isaga duubay. Qof sirtiisaas ogaadayna ma jirin.

Muddo markii la joogay ayaa timihii aad ugu baxeen. Markuu garan waayey wax kale oo uu sameeyo ayuu wuxuu u yeeray timaxiirkiisii. Qol aan cidina joogin buu geeyey. Wuu is diyaariyey cimaamadii buu iska furay, markuu timaxiirihii arkay dhegaha dameerka ee boqorka ka lusha ayuu naxay oo u wada gariiray, boqorkii ayaa intuu qosol been ah ku dhuf-

tay «yiri» sirtayda qof kale oo aan adiga ahayn oo oggi ma jiro. Haddii laga war helana qoorta ayaan kaa goynayaa.

Timaxiirihii aad buu u jecelaa inuu ceebta boqorka sheego wuxuuse mar walba xusuusan jiray dhaarti boqorka. Muddo dheer markay ka soo wareegtay ayuu timaxiirihii is hayn kari waayey oy keliyihii barareen. Markaasuu magaalada banankeeda u baxay oo tagey webiga agtiisa. Markaasuu webiga qarqiisa intuu god ka qoday buu afka saaray godkii oo saddex jeer yiri: «boqorku wuxuu leeyahay dhego dameeraad, boqorku wuxuu leeyahay dhego dameeraad, boqorku wuxuu leeyahay dhego dameeraad.»

Waxoogaa dabadeed ayaa godkii uu timaxiirihii saddexda jeer ku celceliyey ayaa waxa ka soo baxay geed la yiraahdo booc.

Wiil ari jira ayaa boocdii laan ka goostay oo firimbi ka dhigtay. Markuu dibnaha saaray oo damcay inuu afuufo ayuu firimbigii iskii u dhawaaqay. Wuxuu yiri: «Boqorku wuxuu leeyahay dhego dameeraad, Boqorku wuxuu leeyahay dhego dameeraad, Boqorku wuxuu leeyahay dhego dameeraad.»

Waxa maqlay hadalkii qof kasta oo magaalada joogay, mid guri fadhiyay, mid wax gadaayey iyo ku shaqo kalaba hayay. nin yar iyo nin weyn, lab iyo dhidigba, dadkii degmadaas ku noclaa oo dhan.

Sidaas ayay dadkii ku wada ogaadeen inuu boqorku leeyahay dhego dameeraad.

I. Soo saar erayga saxa ah:

- b) Mido wuxu xukumi jaray;
- t) Waddan aad u ballaaran;
- j) Magaalo oo webi daantii ku tiil;
- x) Magaalo buur agteed ku tiil;
- kh) Magaalo weyn oo webi daantii ku tiil.

3. Markii dadku ay u adkaysan waayeen xukunkii Mii-
do, tallaabada ay qaadeen waxay ahayd;
  - b) Magaaladii bay iskaga guureen;
  - t) Nabaddoono yay u direen boqorkii;
  - j) Waxay u direen waraaq ay kaga cabanayaan
xukunkiisa.
  - x) Waxay direen niman boqorka soo dila.

4. Timaxiirihii markii uu hayn kari waayey sirtii uu bo-
qorka ka ogaaday wuxu sameeyey:
  - b) Dadkii magaalada qaar ka mid ah ayuu u shee-
gay;
  - t) Buur dheer intuu u baxay ayuu yiri: «boqorku
dhego dameeraad buu leeyahay;
  - j) Inan yar oo ari la joogay ayuu u sheegay;
  - x) Waa wada been.

5. Dhego dameeraad inay boqorka ka soo baxaan
waa wax:
  - b) Suura gal ah;
  - t) Aan la rumaysan karin;
  - j) Dhici jiray baryihii hore imminkase aan duni-
da dhicin;
  - x) Dhab ah oo ilaahay ku shuqul leeyahay.

II. Erayga (qaaday) macna kala duwan ayuu leeyahay, u fiirso macnaha uu u weerahan soo socda ku leeyahay wax ma ku dari kartaa ?

- 1) Markii uu roobkii qaaday ayaannu kubbad ciyaaray;
- 2) Kitaabkayagii Maxamed baa qaaday;
- 3) Markii uu igu qoslay ayaan qaaday oo aan dhar-
baaxo ku dhuftay;

- 4) Cali baa hees wanaagsan noo qaaday;
- 5) Geelayagii ayaa shalay la qaaday;

III. Curis : waxaad wax ka qortaa ama aad ka sheekaysaa sheeko aad maqashay oo markii aad yarayd lagaaga sheekeeyay. Marka aad dhammaysid sheekada dhuux. She-

kadu waxay ka hadlaysay ma runbaa ? Ma suura galbaa ?

Ma waxaan dhici karin baa ? Waxaad ku jawaabaysid waa in aad sababta raacisaa.

Casharka Toban iyo Labaad

CAQLIGA WANAAGSAN

Waxa jiray nin dameer qura lahaa. Ninku waxa uu ahaa mid Eebbe xoog iyo dhereba ugu deeqay, hase ahaatee caqli ku filan ma lahayn, waxa intaa u dheerayd isaga oo ahaa ma shaqayste dadka u baryo taga. Berigii dambe ayaa baryadiisii badnayd dadkii ku nacay, taasina waxa ay tilmaan u tahay maahmaahdii Soomaaliyeed oo oranaysay «Bukaan badan iyo baryo badan dadkaa kugu naca».

Markii uu maalmo qatanaa oo dadkii wax siin waayey ayaa talo ku cadaatay. Waxa uu dabadeed ku fekeray in uu shaqaysto. Waa kii dameerka lahaayee, waxa uu goostay in uu xaabayste noqdo. Goor aan weli waagu si fiican u soo ifin ayuu dameerkiisii kaxaystay. Waxa uu tegay meel geeduhu aad ay ugu badnaayeen. Geedkii ugu dheeraa buu dusha ka fuulay isaga oo masaartiisii gacanta ku sita. Ilayn waa kii caqligu ku yareeyee, waxa uu ku fariistay isla laantii uu jarayey. Isla markaas ayaa waxa meesha soo maray nin socoto ah. Markii uu arkay halista uu xaabaystuhu ku sugnaa ayuu u digay oo ku yiri « war hooy inkaar qabe, waa aad soo dhici doontaa ee is jir». Markii uu wax yar sii socday ninkii ayaa xaabaystihii geedkii ka soo dhacay, «dam!! Markaas ayuu xaabaystihii yaabay oo is yiri «War ninku fiicanaa yaa u sheegay inaan soo dhacaayo». Ninkii ayuu ka soo daba orday, goortuu u tegay buu ku yiri «war nin-yahaw waxa tahay mid wax waliba ogee, waxa aad ii sheegtaa goorta aan dhimanaayo». Ninkii inta qoslay buu ku yiri: «Waxaad dhimanaysaa goorta uu dameerkaagu uu aad u qayliyo, dabadana uu kor u taago».

Waxa uu muddo badan ninkii xaabaystaha ahaa dhimasho sugoba, maalintii dambe ayaa dameerkii, intuu dameero kale qayladdood maqlay, qaylo la yaqaan ku dhuftay oo dabadiina kor u taagay markaasuu ninkii dhimasho isu diyaariyay. Waxa uu seexday geed weyn harkii, madaxa iyo majahaba go'buu iskaga deday. Habeenkii markii uu madoobaaday ayaa waxa geedkii agtiisa soo maray niman safar ah. Inta ay si tartiiba ugu soo dhowaadeen ayay waxay weydiisteen inuu u tilmaamo jidka magaalada ku aadan.

Xaabaystihii wuu yaabay oo wuxuu is yiri: «waa niman waalan, maxay reer aakhiroodka ula hadlayaan!»

Dhawr jeer markii ay ku celceliyeen su'aalhoodii oo uu arkay in aanay tagayn ayuu intuu qun yar madaxa kor u qaaday yiri: «Goortii aan reer adduun ahaa jidkaas» inta farta ku tilmaamay «ayaa i geeyn jiray magaalada».

Ka jawaab :

- 1) Immisa neef buu caqliyare lahaa ?
- 2) Maxaa ku kallifay in uu dadka baryo ?
- 3) (Masaartu) waa maxay ?
- 4) Murtida iyo maahmaahda maxaa u dhexeeya ?
- 5) Ma sheegi kartaa maahmaaha la xiriira eraydan hoos ku qoran :
masaar, bukaan, baahi, dameer, doqon.

II. Erayada madoowga ku qoran macnahooda sheeg:

- 1) waxan arkay nin **socota** ah;
- 2) reerihii halkan daggenaa way **hayaameen**;
- 3) Cali markii arrintaa loo sheegay wuu **amakaagay**;
- 4) inankaasi had iyo jeer wuu i **yasaa**;
- 5) **urkutaallo** ayay la gami waayeen.

III. Curis :

Waxaad qortaa curis ku saabsan fulannimo, ama doqon-nimo, ku dadaal sheekada in aad soo gelisid maahmaaho ku saabsan.

Casharka Toban iyo Saddexaad

TELEFOONKA

Telefoonku waxa uu ka mid yahay qalabka cusub ee war-iskaarsiinta sida taararka, Telifishanka iyo Teleskiska. Intii aan qoraalka farta la baran tabta qura ee ay dadku warka isu gaarsiin jiray waxay ahayd in fariin laysu diro. Markiise qoraalka farta la bartay waxa durba la bilaabay in warqado laysu qoro.

In kasta oo warqaduhu ay weli qayb ku leeyihiin xagga war-iskaarsiinta haddana waxa muuqata inay daahi karaan. Dhibaataadaas muddada ku saabsan waxa ay yaraatay ka dib markii la helya qalab cusub ee war-iskaarsinta; waxana qalabkaas loogu hor helay kan telefoonka.

Telefoonka waxa hindisay nin dhalashadiisu ahayd Maraykan sannadku markuu ahaa 1875kii. Ninkaas oo ka mid ahaa culimada aqoonta sayniska ku xeel dheeraatay, waxa magaciisa la oran jirey (Aleksandar Grahaan Bel).

Aleksandar wuxuu hindihiisaas gaaray markii uu oggaaday in xoogga elektrikadu si hawl yar u dhexmari karto silig. Waxa kale oo uu ogaaday in sida dabayshu ay u qaado baalasha shimbiriha ama xaashida iyo waxyaabaha fudfudud oo kale uu xoogga elektrikada ee hawada sare ku wareegsanina codka si sahala u tabiyo. Sidaas darteed labada qof ee telefoonka ku wada hadlaya codkooda waxa qaadaa waxa weeye siligga.

Siligaas oo qofba qofka kale codkiisa dhegtiisa ku rida; sidaas ayay labada qof isu maqlaan. Qof Xamar jooga ayaa qof Hargeysa jooga telifoon kula hadli kara. Qof Landhan jooga ayaa la hadli qof Pikiin jooga. Sidaas darteed telefoonku wuu ka dhaqsa badan yahay qalabka kale ee war-iskaarsiinta. Telefoonku wxuu u baahan yahay tiirar la taago iyo silig ku taxan, waxa kaloo la marin karaa dhulka iyo badaha hoostooda.

Faa'iidoonka uu telifoonku leeyahay waxa ka mid ah in qofka xafiiska u taliyaa uu la hadli karo oo amar uu farqaro dadka la shaqeeya isaga oo aan ka kicin hawsha uu gacanta ku hayo markaa.

Haddii uu shil dhaco ama dab qabsado guri telifoon deg-

dega baa loogu yeeri karaa ciidanka dab-damiska Qaranka, si ay u badbaadiyaan nolosha dadka iyo hantidaba.

I. Su'aalahan hoos ku qoran ka jawaab :

- 1) Intii aan qoraalka farta la soo saarin, sidee dadku wararka isu gaarsiin jirey ?
- 2) Telifoonka goorma la hindisay ? Yaa hindisay ?
- 3) Telifoonku muxuu ku shaqeeyaa ?
- 4) Maxay ku kala duwanyihiin : taarka, telifoonka, ra-adiyowga, telifishanka;
- 5) Saddex faa'iido oo waaweyn oo uu telifoonku leeyahay sheeg.

II. Buuxi weedhahan hoos ku qoran :

- 1) Inta aad yar tahay . . . . . ?
- 2) Intii aan baabuurta la soo saarin . . . . . ?
- 3) Inta aanad dugsiga tegin . . . . . ?
- 4) Inta aad halkan uun jiftid . . . . . ?
- 5) Inta aad asbro liqdid . . . . . ?
- 6) Inta aad qososhay . . . . . ?

III. Weerrahan hoos ku qoran erayo qalad ah baa ku jira ee hagaaji :

- 1) Maxamed gabadhiisii ayuu saaka furay;
- 2) Aabbahay xalay buu bakhtiyay;
- 3) Roobkii shalay inna helay wuu badnaa;
- 4) Saaka waxan arkay wan baruur badan;
- 5) Awrka marka la doonayo in aanu meel fog aadin waa la miji duubaa.

IV. Maxaa la yiraahdaa ?

- 1) Biyaha roobku inta ay cusub yihiin;
- 2) Meesha bannanka ah ee aan buuro iyo dhir midna lahayn;
- 3) Labada qof ee walaalaha ah ee isku mar dhalata;
- 4) Meesha ay maraakiibta ku soo xirato.
- 5) Marada loo xiro qofku marka uu dhinto.

Casharka Toban iyo Afraad

MAALINTA HAWEENKA

Dadka soomaaliyeed waxa ay 11kii jannaayo 1975kii sameeyeen dabaaldeg aad u weyn oo lagu xusayey sannadguuradii 27aad ee ka soo wareegtay, maalintii geesiyaasha naftooda hurayaasha ahaa u geeriyooden gobannimada dalkooda. Dadkaas oo ay ka mid ahayd geesiyadii Xaawo Cusmaan «Xaawo Taako» Nasiib wanaag waxa dhacday in maalintaas xuska weyn la sameenayey ay ku soo beegantay maalintii ay dawlada ha adduunka u aqoonsadeen in sannadka 1975 ku yahay sannadkii haweenka adduunka.

Maalintaas haweenka Soomaaliyeed waxa ay u ahayd malin weyn oo farxad iyo bogaad isugu jira. Laba sababood

ayaana ugu waaweynaa farxadoodaa, waa marka hore, iyagoo la qaybsanayey haweenka adduunka guusha weyn oo ay gaareen kaddib markii uu sannadka 1975ku noqday, kii haweenka. Ta labaad, waa guusha ay goonida u gaareen kaddib markii uu madaxweynuhu ku dhawaaqay 11kii Jannaayo go'aankii ka soo baxay labada gole. Go'aankaas oo simayey wiilka iyo gabarta Soomaaliyeed xag kastaba.

Waxaa haddaba is-weydiin leh, haweenka Soomaaliyeed guushaa weyn ma iyagaa mutaystay, mase ma mutaysan? Jawaabtu waxay tahay, Haa, iyagaa mutaystay, maxaa wacay, haweenka Soomaaliyeed waxa ay ahaayeen kuwii u hibeeyey naftooda in Soomaaliya gumaysigu ka baxo, xornimo gacanta ku dhigto, wax tacabto, midowdo, iyo in ay ummadaha adduunka ku nool la sinaato. Waxa ay haweenka Soomaaliyeed ka qayb qaateen dagaalkii dheeraa ee gobannimadoonka iyaga oo markaas garanayey qiimaha ay xornimadu leedahay iyo in ay habboonayd in loo dhinto. Xaawo Taako waxay ahayd gabartii ugu horraysey ee waddanka u dhimata waqtigii uu socday dhaqdhaqaaqyadii ay Soomaaliya xornimadeeda ku doonaysay, kuna gaartey.

Intii uu kacaankeenna barakaysani jirey haweenka Soomaaliyeed waxay ahaayeen kuwii kaalinta xoogga leh ka qaatay mashruucyadii hore loogu marinayey waddanka sida iskaa-wax-u-qabso, hanuuninta dadweynaha, soo noolaynta hidaha iyo dhaqanka iyo la dagaalanka qabyaaladda. Waa kuwa qaybta libaax ka qaata ololaha horumarinta reer miyiga.

Waxa mar kale is-weydiin leh, maanta oo ay guushaas taariikhda leh gaareen waxa ku habboon haweenka Soomaaliyeed, oo la doonayaa inay sii wadaan kaalintooda oo aanay marna caajis iyo karti darro ka muuqan. Waa inuu sii kordhaa ka qayb galkooda xagga siyaasadda, hanuuninta muujiyaanna inay yihiin kuwo u qalmo go'aankii 11kii Janaayo ee ahaa mid danahooda daryeelayey.

I. Ka jawaab su'aalahaan :

- 1) Xaawo Taako gormay dhimatay? Maxay u dhimatay?

- 2) Maalintii ay geeriyootay Xaawo Taako magac gaar ah baa loo yaqaan, ma sheegi kartaa ?
- 3) Goormay dawladdennu ku dhawaaqday in ay ragga iyo dumarku simanyihiin ?
- 4) Ma habboon tahay in ragga iyo dumarka la simaa ? Jawaabtaadu waa in ay sabab ku xirnaataa.
- 5) Bisha maarso siddeeddeedu waa maalin la xuso haweenka maxaa dhacay maalintaas?

II. Erayadan hoos ku qoran weedho soo geli :
dabaaldeg, huray, beeganyahay, aqoonsi, mutaystay, tixgelina-
yayaa,

III. Magacyadan qarsoon ee hoos ku qoran soo saar falaya-
asheed :

T u s a a l e :

Guul-guulaysatey:

xornimo, sinnaan, go'aan, dhaqaale, gabasho, gaashaan, hub-
siino, naxdin, diirrimaad, tuugsi.

IV. Curis gaaban ka qor noocyadan midkood :

- 1) Sinnaanta dumarka iyo ragga;
- 2) Qof taariikh leh ee u soo halgamay gobannimada dalkeenna;
- 3) Maalin taariikh leh ee la xuso.

Casharka Toban iyo Shanaad

I S K A J I R !

Nin baa isaga oo aan ka warqabin ku fariistay kursi ay suni ku daadatay. Shan iyo toban daqiiqo dabadeed ayuu xanuun dareemay. Wax yar hadduu sii joogayna dhammaantiisba waa la saaqay. Intaa ka dibna waaba uu miyir doorsoomay. Degdeg ayaa isbitaalka loo la gaaray, halkaas oo uu afar dharaarood ku jiray.

Inkasta oo uu isbitaalka ku ladnaaday, haddana diiftii xanuunku muddo dheer bay haysay, hurdana waabay kala hayireen.

Isla suntaa lafteeda ayay inani woxoogay toobkeedii iskaga daadisay. Markiiba toobkii bay iska saartay oo ay mayrtay. Hase yeeshee waxa dhacday in woxoogaa suntii inanta faraheedii soo raacday, markii ayada oon ka warqabin ayay inantii faraheedii afka saartay, markiiba jirjircadka u dhacday oo sakaraad gaartay. Inaantii may dhiman hase yeeshee, way sigatay.

Waxa kale oo dhacday in uu wiil yar oo saddex jir ihi ku ciyaari jiray beeb tubbaako oo gaboobey. Maalintii dambe ayaa wiilkii beebkii afka galiyey oo afuufay. In yar dabadeed ayaa inankii kor iyo kal jiriiricooday oo dhulku isku turay. Maalmo ka dibna waa uu geeriyooday.

Waxa dhibaatooyinkaas oo dhan ka dhasheen sunta la yiraahdo nikootiin oo tubaakada ku jira. Nikiitiinku waxay ka mid tahay kuwo sunta oo dhan u halis badan. Iyadoy sidaa tahay ayay dadka sigaarka cabbaa maalin wallba liqaan Nikootiin. Si kastaba ha u dhacdo ee dadkaas jirkoodu wuxu caadaystay sunta nikootiinka. Hase yeeshee, caafimaadkoodu halis buu ku jiraa siiba kuwa aad u cabba sigaarka.

Niikootiin oo keli ah ma aha waxa sigaarya cabka sambabkiisa gelayaa, ee waxa u sii dheer qaaqa (tar) ka baxa sigaarka qiiqiisa; kaasoo ah milel madow oo laabta iyo sambadada ku dhega, qaaqaas waxa ka dhasha cudurka la yiraahdo «kansarka». Kansarku waa jirkaaga meel ka mida oo cad dheeraad ahi ka soo baxo. Kansarku meel kasta oo jirka ah-

ba waa ku dhici karaa. Hase yeeshee, ka qaaqa sigaarka ka dhashaa wuxu ku dhacaa sambabada. Run ahaantii, khamriga iyo Buuriga oo labaduba caafimaadka u daran yihiin, waxa kale oy leeyihiin xumaan ah iyada oo qofka bartaa u caadaysto oo waliba uu rabo marba intii hore in ka badan; ayna aad ugu adkaato siduu isaga dhaafi lahaa.

I. Ereyadan ma taqaan :

saaqay, qaaq, buuri, kansar.

II. Ka jawaab su'aalahan hoos ku qoran :

- 1) Wiilka beebka ku ciyaarayay maxaa helay ?
- 2) Sunta sigaarka ku jirta maxaa la yiraahdaa ?
- 3) Kansarku waa maxay ? Maxaa laga qaadaa ?
- 4) Kansarka sambabada maxaa laga qaadaa ?
- 5) Sheeg dhawr wax oo noqon kara sun haddii si xad dhaaf ah loo isticmaalo ?
- 6) Sigaarka in la cabbaa ma habboon tahay ?

III. Ereyadan hoos ku qoran macnahood sheeg, dabadeed we-edh soo geli :

diif, sakaraad, taab, dhaatay, maamuus, qayriin, haayiray, hannaan, tiigsaday, booqatay.

IV. Maahmaahdan hoos ku qoran macnahooda sheeg :

- 1) Qunyar socde qodoxi ma muddo;
- 2) Nin daad qaaday xunbo cuskay;
- 3) Ama afeef hore lahaw ama adkaysi dambe lahaw;
- 4) Nin is-faanshay waa ri' isnuugtay;
- 5) Hubsiiimo hal baa la siistaa.

V. Curis ka qor mawduucyadan hoos ku qoran mid ka mid ah adiga oo sheegaya dhibaataada uu dadka u leeyahay xagga caafimaadka iyo dhaqaalahaba :

sigaarka, qaadka, khamriga.

Casharka Toban iyo Lixaad

J I D A D K A

Magaalooyinka waaweyni iyo kuwa yaryariba waxay leeyihiin jidad ay baabuurtu, tareenadu, mootooyinku, dadku, iwm. ay maraan, xagga dhismaha, jidadku way ku kala duwan yihiin oo waxay u qaybsamaan dhawr jaad. Waxaa jira qaar ka samaysan dhagaxa oo keli ah iyo kuwa ka samaysan dhagaxa iyo laami isku jira, laguna magacaabo «jidadka laamiga».

Inkasta oo labadaas jaad, ee aan kor ku soo tilmaanay, isaga mid yihiin xagga sameynta oo labaduba u baahan yihiin rag aqoon iyo xarfad gooni ah u leh farsamada gacanta, hadana waxa cad in jidadka laamiga ah ay ka qurux badan yihiin kana adkaysi iyo raagis badan yihiin kuwa dhagaxa qura ka samaysan.

Waxa kale oo jira laba jid oo dhismahooda aad uga duwan yahay labada jid ee aynnu kor ku soo sheegnay. Mid waxa la yiraahdaa wada xagaaf. Waddo xagaafta waa bannaan kali ah oo aan wax kale lagu darin, lana helo ka dib marka dhirta la jarjaro ciidana la isku simo. Waxana loogu talo galay baabuurta waaweyn, jidka kale isagu magac ma laha wuxuna ka dhismaa meelaha ciidda ah ama cawska yaryar leh ee aan dhagaxu ku badnayn ka dib marka xoolaha iyo dadkuba ay muddo dheer ku socdaan. Dabadeedna baabuurta ayaa mara, hase yeeshee xilliyada ay roobka da'ayaan baabuurtu dhibato ayay jidkaas kala kulmaan maxaa wacay dhoobo ayay isku rogaan.

Tareenadu waxay iska leeyihiin jidad iyaga u gaar ah oo ka duwan kuwa ay baabuurtu, xooluhu iyo dadku maraan, waxayna ku socdaan bir. Dalka Soomaaliyeed ma jiraan jidad noocaas ah oo ay tareenadu leeyihiin oo sidaas u waaweyn, hase, yeeshee, magaalada Jawhar waxa ku yaal kuwo loogu talagalay tareenada yaryar ee soo xamaala qasabka ay shiiddo warshada Sonkorta ee Isnay.

Haddii aynnu ka eegno xagga taariikhda waxa aynnu arkaynaa in jidadku ay la da'yihiin dhismahii adduunka ugu soo horeeyey sida ka hoyga oo kale. In kasta oo aan farsamada

aqoon fiican loo lahayn berigaa, haddaana waxa muuqatay in markii ay badatay baahidii uu dadku u qabay inuu is barto, isu gudbo, ganacsi iyo fikrad is-dhaafsado ay ahayd tii keentay oo lagama maarmaan ka dihtay in waqtigaa aad u fog ay jidad curtaan. Maanta, farsamada, oo heer sare laga gaaray awgeed waxa suuragal noqotay in jidad casriga la socda, si hawl yarna isugu xira dalal aad u kala fog la dhiso.

Soomaaliya, kacaankii Oktoobar kaddib waxay si dhab ah ugu dhaqaaqday sidii ay hore ugu dhigi lahayd hawlaha is-garsiinta la xiriira. Waxaana jirta in gobol, degmo iyo bulsho kasta oo Soomaaliyeed meesha ay ku nooshahay ka hirgaleen jidad tiradoodu badan tahay oo waliba dhismahooda tahay farsamadii ugu dambaysay tusaale ahaan aan ku soo qaadanno kan isku xiri doona Beled-weyne iyo Burco.

I. Soo saar weedha saxa ah :

- b) Wadda xagaaftu way ka dheer tahay laamiga;
- t) Wadda xagaafta dhismaheedu aad buu u kharash yaryaha;
- j) Wadda xagaaftu waxay martaa meelaha bannaanka oo keli ah;

II. Jidadka waxa ugu qurux badan :

- b) Laamida;
- t) Wadda xagaafta
- j) Ka dhagaxa ka samaysan.

III. Tareenadu waxay maraan :

- b) Wadda xagaafta;
- t) Laamida;
- j) Jid gooni ah oo biro leh.

IV. Waddanba waddanka uu ka jidad xunyahay ayuu :

- b) ka dhaqaale xun yahay;
- t) ka musuqmaasuq badan yahay;
- j) ka nabad gelyo badan yaha.

V. Baabuurta waxay wadda xagaafta si wanaagsan u mari karaan marka uu :

- b) Dhulka aad u rooban yahay;
- t) Xilliga aan roob jirin;
- j) Waqti walba.

II. Aqoon guud — ma sheegi kartaa ?

- 1) Waddankii tareenka sancadiisa ugu horreysay ?
- 2) Waddankii ugu horreyey ee soo saaray habka dhis-maha waddooyinka cusub;
- 3) Baabuurta iyo dayaaraduhu qarniyaday soo kala baxeen;
- 4) Tirada jidadka laamiga ah ee magaaloooyinka dalkeenna isku xiriirisa inta mayl ay yihiin.

III. Astaamee hadalkan hoos ku qoran meeshii u baahan :

Dhallinyaradii dalka Midowga Soofiyeetiga ee beryahanba booqashada ku joogay dalka JDS waxay xalay ka soo qayb galeen xaflad lagu qabtay golaha hannuuninta dadweynaha ee degmada Shingaani. Xafladdaas oo soo qabanqaabiyeen Jaallayaasha ka tirsan Xafiiska Siyaasadda Madaxtooyada G.S.K. Waxa goob joog ka ahaa guddoomiyaha degmada Shingaani Jaalle Cabdi Cali Macallin, Maamulaha laanta dhallinyarada ee gobolka Banaadir Jaalle Maxamed Calasow Cocosow, maamulaha dhallinyarada ee xafiiska S.M.G.S.K., Jaalle Maxamed Xasan Cabdi, Ubaxa Kacaanka, dadweyne fara badan iyo guddiyaal ka tirsan xafiiska S.M.G.S.K.

Casharka Toban iyo Toddobaad
GURYAHA IYO NADAAFADOODA

Dadku guryaha wuxuu u dhistaa inuu ku nasto, seexdana, waxa kale oo uu dadku guryaha u dhistaa inuu kaga badbaado oo uu kaga magan galo waxyaabaha noloshiisa dhibaato u keeni kara. Kuwaas oo ay ka mid yihiin dabaysha, kulka, qabowga, bahalaha iyo waxyaabo kale oo khatar gelin kara nolosha dadka.

Miyi iyo magaalo waxa uu dadku leeyaha guryo uu u hoydo, dhigtana alaabo tiro badan oo uu wax ku qabsado, alaabta guryaha magaalada la dhigto way farabadantahay, waxana ka mid ah: sariiro, joodariyaal, miisas darmooyin, jalxado, iwm.

Waxa jirta in ay xagga dhismaha guryuhu ku kala duwan yihiin, qaarkood waxa laga sameeyaa dhoobada sida: mudulka iyo cariishka qaarna waxa laga sameeyaa looxa sida: baraakada, qaar kalena waxa laga sameeyaa dhagaxa sida: sarta ama daarta, kuwa ugu dambeeyaa waa guryaha ugu adkaysi iyo raagis badan.

Guryaha magaaladu waxa ay sida badan ka kooban yihiin, qolal: qol la seexdo, qolka cuntada, qol wax lagu akhristo, qol lagu nasto ee lagu sheekaysto, waxa kale oo ay guryaha leeyihiin musqul. Qol kasta waxa uu leeyahay dariishado waaweyn oo gees walba kaga yaal oo ay neecawdu ka soo gasho.

Mar haddii guryuhu yihiin meesha uu dadku waqtigiisa inta badan ku nool yahay waxa habboon in lagu dadaalo naadaafadooda oo aan qashin lagu arag; guryaha agagaarkooda waa in lagu beero geedo iyo dhirba, nadiifna ahaadaan si ay dadku waaweyn iyo carruurto u harsadaan. Waliba waxa habboon in guryaha laga ilaaliyo cayayaanka yaryar oo cudurada keena sida diqsigu iyo kanecada. Waxa wanaagsan in fiiro dheer loo yeesho guryaha, la nadiifiyo dariishadaha loo fure si ay qorraxdu iyo neecawduba u soo galaan.

I. Ka jawaab su'aalahan hoos ku qoran:

- 1) Muxuu dadku guryaha u dhistaa?

- 2) Guryaha magaaladu maxay kaga duwan yihiin kuwa miyiga ?
- 3) Dariishaddu maxay guryaha u tartaa?
- 4) Nadaafadda guryaha haddii aan la ilaalin maxaa dhacayaa ?
- 5) Sheeg toban shay oo laga helo guryaha magaalada iyo shan shay oo laga helo guryaha miyiga ?

II. Alaabta hoos ku qoran magacyo kale ayaa loo yaqaan, sheeg magacyadaa:

Shanlo, daryeel, muqmad, barjin, kooban, maddeebad, jaranjaro, dariishad, batrool.

III. Erayadan hoos ku qoran weedho soo geli:

Magan, daryeel, fiiro, tume, kooban, leexday, hakaday, gurmaday, dhaawac, tiigsadey.

IV. Erayadan hoos ku qoran waa labood, dhiddiggoda keen:

aar, dawaco, atoor, haldhaa, faras, curri.

V. Curis gaaban ka qor sida loo sameeyo alaabtan hoos ku qoran mid ka mid ah:

Kebedda, koofiyadda, harrarka, dermada, turraaxadda, haanta.

Casharka Toban iyo Siddeedaad

ISKAA WAX U QABSO

Waasuge waa bare wanaagsan oo xilkas ah, sannadkan wuxuu u dhigaa ardayda ku jirta dugsiga hoose ee Will-Waal ee ku yaal magaalada Xamar. Wuxuuna dhigaa maadada kacaanka. Ardaydiisu aad bay u jecelyihiin habka iyo niyad samida uu wax u baro. Isaguna aad buu u jecel yahay, wuxuuna ku amaannaa sida fiican ee ay wax u bartaan.

Markii uu saaka soo galay fasalka «B» ayuu ardaydii u sheegay in ay u dhaawasho tegayaan mashruucyada iskaa-wax u-qabso lagu dhisayo ee magaalada ka socda. Intuu kaxeeyey ayuu ku soo wareejiyay xaafadaha ay magaaladu ka kooban tahay. Meeshii ay tagaanba waxay la kulmayeen dad fara badan oo shaqooyin faraha kula jira. Dadkaas oo isugu jiray hooyooyin, shaqaale, dhallinyaro iyo guulwadayaal waxay ku luuqaynayeen heeso ay ku jiraan waddaninimo iyo kacaannimo, waxana ka mid ahaa: «Waa Iskaa-wax-u-qabso, qofna looma qarshee, geestaa qabo ila qaad yay qalloocane, qotomi».

Waxay ardaydu iyo barahoodiiba la yaabeen farxad iyo kalgacaylna ku beeray sidii xilkasnimada ahayd ee hooyooyinka iyo odayaasha da'da joogay ay howsha uga qayb qaadanaayeen. Waxana dhacday in ay ardaydii iyo barihiiba ishayn kari waayeen oo ay shaqooyinkii ka qayb galleen.

Mashruucyada ka socday meelaha ay tageen aad bay u farabadnaayeen, waxaana ka mid ahaa: dugsiiyo, isbitaallo, jidad, beero lagu nasto, golayaasha hannuuninta iyo iwm.

Markii ay dugsigii ku soo laabteen ayuu barihii ardaydii uga sheekeeyey kana dhaadhiciyay faa'iidada Iska wax u qabso uu lecyahay. Waxaanuu hadallkiisii ku bilaabay: «Iska wax u qabso waa habka ama tabta lagu gaari karo horukac degdeg ah xagga dhaqaalaha; waxaa weeye naftaada ku kalsoonow, muruqaaga iyo maskaxdaadana ku adeegso adiga oo aan kaalmo iyo gargaar ka sugaynin cid kale. Waxa weeye; in wada jir wax loo qabsadaa oo aan hawsha la isku eegin.

Ma runbaa mise, waa been :

- 1) Waasuge wuxu dhigaa maadadda taariikhda;
- 2) Waasuge ardaydiisu way jecelyihiin;
- 3) Waasuge ardaydii dugsiga muu wada kaxayn;
- 4) Ardaydu iyaga ayaa baraha ka codsaday inuu mashruucyada soo daawisiiyo;
- 5) Ardayda fasalka «B» waxay u badnaayeen wiilal;
- 6) Iska-wax-u-qabso waa habka lagu gaari karo hormar degdeg ah;
- 7) Iska-wax-u-qabso macnaheedu waxa weeye: inuu qof waliba dantiisa ka hor mariyo ta dadweynaha;
- 8) Iska-wax-u-qabso waxay waddankeenna aad uga hirgashay intii ka dambeysey kacaankii barakaysnaa ee 21kii Oktoobar 1969.
- 9) Maashruucyada waddankeenro idil waxa lagag shaqeeyaa iska wax u qabso.
- 10) Ardaydu mashruucyadii magaalada ka socday kama ay qayb gelin.

II. Layli :

Meelaha banaan «ee» ama «oo» ku buuxi hadba kii habboon :

- 1) Waxaan berri daawaynayaa mashruucyada iskaa wax u qabso lagu hirgelinaayo . . . . . ka socda magaalada afgooye;
- 2) Maxamed wuxu sitay shaar cas . . . . . aad uga weyn;
- 3) Waxa habboon in wada jir wax loo qabsado . . . . . hawsha aan laysku eegin;
- 4) Kacaanka barakaysan . . . . . Oktoobar dadku aad bay u jecel yihiin;
- 5) Waa la ogaan karaa qofka waddaniga ah . . . . . hormarka jecel.

III. Layli :

Maahmaaha hoose ku qoran shaqo ayay ku saabsan yihiin, sheeg macnahooda:

- 1) Niman shaqaysani shaah waa ka xaaraani;
- 2) Xaglo laaban xoolo kuma yimaadaan;
3. Ninkii seexdaa sicii dibi dhalaay
4. Wada jir bay gacmo wax ku jaraan;
- 5) Ninkii tiisa daryeela ayaa tu kale ku dara

Casharka Toban iyo Sagaalaad

XILKASNIMO

Dal kastaba waxa uu leeyahay dhaqan, hiddo iyo taariikh u gaar ah. Barashada xilkasnimadu waxay qofka ka kaalmaysaa, sidii uu ku garan lahaa qaybta uu ku leeyahay ama ka joogo dadweynaha uu ku dhex nool yahay iyo siduu qayb uga qaadan lahaa oo u ilaalin lahaa arrimaha la xiriira hiddaha, dhaqanka, iyo taariikhda dalkiisa. Xilkasnimo waxa weeye inuu qof waliba aqoon u yeesho maamulka dawladda, waajibka lagu leeyahay, xuquuqda uu leeyahay, sida; nolosha, xeerka, dhaqaalaha, iyo deegaanka uu ku nool yahay.

Xeerka dalkeenna u dhigan wuxu qof kasta silnayaa arimo badan oo ay dawladduna dhaqan geliso:

- 1) In dadku wada siman yahay sharciga hortiiisa,
- 2) In dawladdu ilaaliso dadka sinnaantiisa iyo isku midnimadiisa meel kasta oo ay ku noolyihiin;
- 3) In ay dawladdu dhawrto qofka dadnimadiisa, xoolihiisa, nabadgalyadiisa iyo noloshiisa;
- 4) Qof kasta wuxu xaq u leeyahay in wax la baro, caafimaadkiisa la ilaaliyo, shaqo uu ku noolaadana helo, waxyaalahuu ku noolyahayna iibkooda la dhawro;
- 5) Qof kasta wuxu xaq u leeyahay meeshuu doono inuu aado, siduu doonana u hadli karo ama u qori karo, haddii aannu wax u dhimayn xeerka dalka ama danta guud ee dadweynaha

Kolka qofkii hadduu arrimahaas xaq u yeeshay waxa laga doonayaa oo isna xaq loogu leeyahay inuu la yimaado arrimahan hoos ku qoran :

- 1) Waxa laga doonayaa inuu qofka aqoonsado xilka saaran dabadeedna uu si wanaagsan u fuliyo;
- 2) Inuu ogaado oo la socdo waxyaalaha dalkiisa ka dhacayo (wanaag iyo dhibaato) kuna dadaalo sidii dhibaatooyinka looga hor tegi lahaa;

- 3) Waxa laga doonayaa inuu u hoggaansanaado dawlad-diisa iyo xeerka dalkiisa u degsan;
- 4) Kal iyo laab furan ku shaqeyo oo uu ku welwelo horukaca dalkiisa iyo dadkiisa oo uu ka xumaado waxyaalaha foosha xun ee laga dhaxlay gumaysta-yaashii iyo siyaasadihii dib u socodka ahaa oo dhan, qofku waa inuu ka fikiraa sidii loo tirtiri lahaa wax-yaalahaas foosha xun.
- 5) Inuu u hor kaco hawlaha ay ka mid yihiin barnaamijyada iskaa wax u qabso ee dadka ay dani ugu jirto, kuna dhiiriyo dadka sidii ay hawlahaas uga qayb geli lahaayeen; waa inuu dhib iyo dheefba dadkiisa la qaybsadaa;
- 6) Waa inuu dhawro oo ku faano dadnimadiisa, dhaqankiisa, iyo taariikhda dalkiisa iyo dadkiisa;
- 7) Qofku waa inuu xusuusnaadaa in waddanku xaq ugu leeyahay inuu ka ilaaliyo cadawga, una dagaalamo oo naftiisa iyo maalkiisa u huro markii loo baahdo.

I. Ma run baa mise waa been ?

- 1) Xilkaas ma aha qofka danihiisa oo keli ah ka fakiraa;
- 2) Looma baahna inuu qofku ogaado ama uu fara geliyo maamulka dawladda iyo siyaasadeeda;
- 3) Qof waliba oo Soomaali ahi wuxu xaq u leeyahay inuu wuxuu doonaya sameeyo wuxuu dconana ku ku hadlo;
- 4) Qofku waa inuu aqoonsadaa xilka saaran dabadeedna uu si wanaagsan u fuliyaa;
- 5) Dawladda xil kama saara qofku sida uu wax baranayo iyo caafimaadkiisa, sida uu u ilaalinayo;
- 6) Ragga iyo dumarka sinaba uma sinmi karaan;
- 7) Qofku waa inuu dhawro oo ku faano dadnimadiisa, dhaqankiisa, iyo taariikhda dadkiisa iyo dalkiisaba;

- 8) Qofku waa inuu dantiisa ka hormariyaa dantaa dadweynaha;
- 9) Hiddaha iyo dhaqankii aynnu dadkii hore ee Soomaaliyeed ka dhaxalay aad iyo aad bay u xumaayeyn, sidaa daraadeed looma baahna in aynnu dib u xasuusannaa;
- 10) Qofku waa inuu xasuusnaado inuu waddanku xaq ugu leeyahay inuu ka ilaaliyo cadawga una dagaalamo oo naftiisa iyo maalkiisa u huro markii loo baahdo.

II. Weeradhan hoos ku qoran mid walba eray qalad ah baa ku jiraa, soo saar, dabadeedna ka saxa ah ku beddel :

- 1) Waxan shalaytoole arkay raad libaax;
- 2) Maxamad iyo Xasan waxba iskuma aha;
- 3) Labadayda inan iyo gabadhaydu waxay u baahantahay waa inan ugaadaa;
- 4) Dawladda badan oo hantiwadaagyo ah ayaynu la saaxiib nahay;
- 5) Hargeysa iyo Xamar aad bay u kala fogtahay.

III. Earayadan hoos ku qoran kuwa ku lid ah keen :

Gashaanti, fiid, yar maqan, cusayb, dulqaad, faras, cirweyn, hantigoosad.

Casharka Labaatanaad

DHAKHTAR MAAJID IYO CABDALLA (II)

Degdeg baannu tijaabadii ugu dhaqaaynay. Isla markii-ba waxaan gunta u galay sanduuqii muraayadaha ahaa, ka dib kolkii gacmaha, lugaha, iyo laabtaba harqada la iigaga duubay. Daamanka waxa la igaga xiray baandheysyo, (harqada dhakhtarku boogaha ku duubo) si aanan afka u kala qaadin. Afka waxa igaga jiray tayuub uu buufiye (Bam) ku xiraan oo lagu tala galay inuu sambabada hawo u keeno, ama ka qaado. Buufiyihii hawada ayaa la dhaqaajey ka dib markii hubiyey in laydh-tiriigu (Elektrikadu) shaqaynayo. Dabadeedna sanduuqii baa la xiray.

Indhaha ayaan hal cabbaar ah isku qabtay. Ka dib waan kala qaaday. Markii aan wejigii dhakhtar Maajid eegay, waxan arkay isaga oo aad moodo inay ceeryaamo isku gedaftey. Marba marka ka dambaysa ayaa dhakhtarku iga sii qarsoomayey,, qabowna jirkayga tin iyo cirib kor iyo hoos u sii roorayey. Qunyar Qunyar bay neefsashadii iiga sii jaaratay ilaa aan kolkii dambe farnaba dhaqaajin kari waayey.

Intii aanan suurin ka hor, ayaa fikrado dhawr ahi maskaxdayda sida «dabayl xagaaga» u mareen: «shan kun oo gini, waa fara qabsi (2) wanaagsan».

Waxan istusay, haddaan lacagtaas helo, inaan taajir noqon doono, markaasna ay ii suuroobi doonto inaan Samiira guursado. Maxaa yeelay, haddii aan guri fiican dhisto, faatorad wanaagsanna gato, waxa dhici karta inay Samiiri dadayda iska illowdo oo aanno isguursanno. Himilooyinkaas xilkayga taataabenaayey, kama ay maqnayn kuwo kala iyaga ka soo horjeedey. «Tolow tijaabada maad ka nabad geli mise waad ku dhiman? Malaha waad dhiman; haddaad, nabad gasho waad guursan! Haddii, Haddii!!!!

Sidii aan mawjadahaas u dhex dabaalanayey ayaa indhihii dam noqdeen, halkaas baanan miyir iyo maamba iigu damheysey!

Diirimaad la yaab leh oo jirkayga tafaya (3) baan dareemay dahadeedna indhihii baan kala qaaday. Iyada oo

la moodo inaan hurdo dheer ka soo baraarugey. Tolow ma tijaabadii baa taaba geli weydey, wayba dhammaatay? Tolow ma saacad bay soctey mise laba, allay lehe malaha way suuro geli weeday. Tolow lacagtii maan heli doonaa? Su'aala haas baa sida dhibicda roobka iyo gufaacda (4) xiskayga isugu jiray.

Guul ha laga gaaro, guul darrose ha ku dhamaatee, koleyba anigu aad baan ugu farxay dhamaanshadii tijaabada isogaanshaha aan habsaday inaan weli noolahay leefteedu arrin qiima ma ahayn.

Waxan isku deyey inaan faraha dhaqdhaqaaqiyo, hase ahaatee, waan awoodi kari waayey. Indhaha markii aan kala qaaday, humaaga (5) sanduuqii ayaa daboolkii laga qaaday, dabdeed dadka waan arkayey, hase yeeshee, wejiya-dooda aad uma kala kaseen. Sanduuqii ayaa daboolkii laga qaaday, dabadeedna yeerbaa dhegahayga ku soo dhacday: «Cabdalla toos». Markiiba gacma diiran baa i taabtay inta sanduuqii la iga saaray ayaa dabadeedna sariir la i jiifiyey. Dadkii i dul tubnaa ayaan degdeg isha u mariyey saa dhakhtar Maajiba kuma jiro.

«Dhakhtar Maajid mee?!» Waxay ahayd weedhii ugu horeysey ee aan ku tiraabay. Hase ahaatee cidina iima jawaabin. Inta dadkii iswada eegay, ayay shib yiraahdeen. Mar labaad baan su'aashii ku celiyey, intaan kor u dhawaaqay:

«Xagguu jiraa dhakhtar Maajid? Mee dhakhtarkii? Mee?» Oday gar cadda ah oo dadkii meesha joogay ka mid ahaa baa si qabow iiga jawaabay:

«Dhakhtar Maajid wuu dhintay.»

«Wuu dhintayaa? Ma dhabbaa?»

«Haa»

«Goormuu dhintay?»

«Beri hore. Lix iyo soddon sannadood ka kor, aniga ayuu igu kaa ballamiyey.»

«Imisa sannadood baan suurnaa?»

«Laba iyo konton sanadood waadna arki doontaa sida